T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz elli dördüncü içtima

21 . II . 1337 Pazartesi

Münderecat

	Sayfa
1. — Zabtı sabık hulâsası	**323**
2. — Âzayi kiram muamelâtı	**326,332,334, 353,354**
1. — Karesi Mebusu Hasan Basri Beyle arkadaşının; Muvazenei Maliye Encümeninin yeniden intihabına dair takriri	326,334, 353
2. — Çorum Mebusu Ferid ve Fuad Beylerin Muvazenei Maliye Encümeninden istifalarına dair takrirleri	326
3. — Menteşe Mebusu Yunus Nadi Beyin teşrii masuniyetinin kaldırılmasına dair Adliye Vekâleti tezkeresi	332
4. — Denizli Mebusu Hakkı Behiç Beyin mezuniyet talebine dair takriri ve Divanı Riyaset kararı	332 :333
5. — Muvazenei Maliye Encümenine şubelerden intihap edilen âza	334,353
6. — Beşinci şubeden Saruhan Mebusu Reşat Beyin Tetkiki Hesabat Encümenine ve Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin şube kâtipliğine ve Kayseri Mebusu Rifat Beyin dördüncü şube reisliğine intihapları	334
7. — Üçüncü şubeden Muvazenei Maliye Encümenine intihap olunan âza	353
8. — Şer'iye ve Evkaf Kadro Encümenine âza intihabı	354
3. — Lâyihalar	**323**
1. — 1337 senesi Mart ve Nisan aylarına mahsus Avans Kanunu lâyihası	323 :324
4. — Teklifler	**333**
1. — Bursa Mebusu Operatör Emin Beyin mecalisi idarenin lâğvi hakkında teklifi kanunisi (2/229)	333
5. — Takrirler	**324,333**
1. — Kırşehir Mebusu Yahya Galip Beyin, 1337 senesi bütçesinin Muvazenei Maliye Encümeninde tarzı müzakeresinin bir usul altına alınmasına dair takriri	324 :326
2. — Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin, Bilecik'te ciheti Maliyece zaptedilmiş olan sinema makinesiyle kütüphanenin belediyeye terkine dair takriri	333
3. — Tokad Mebusu Mustafa Beyle arkadaşlarının, Karahisarı Şarki Mebusu Mustafa Beyin Teşkilâtı Esasiye Kanununun tadiline dair tekliflerinin reddine dair takriri	334
6. — Mazbatalar	**326,334**
1. — Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Beyin, Bağdat demiryolunun Kayseriye kadar temdidi hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/216 M.)	326
2. — Konya Mebusu Rifat Beyle rüfekasının, Akşehir kazasının livaya ifrağına dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/217)	326 :327
3. — Bursa Mebusu Operatör Emin Beyin, hapishanelerin imalâthane haline kalbine dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/205)	327
4. — Diyarbekir Mebusu Kadri Ahmet Beyin, mütekaidin ve eytam maaşatı hakkın-	

Sayfa

da teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/215) 327

5. — Kırşehir Mebusu Yahya Galip Beyin, Divanı Muhasebat teşkiline dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/220 M.) 327

6. — İzmit Mebusu Sırrı Beyin, İstanbuldan gelen mütekaidin ve mazulinin maaşatına dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/213) 327

7. — Muş Mebusu Hacı Ahhmet Hamdi Beyin, tekâlifin sureti tahsili hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/214) 327

8. — Konya Mebusu Ömer Vehbi Efendinin, darülmuallimlerin lâğviyle medreselerle tevhidine dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/219 M.) 327

9. — Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, memurin harcırahlarına dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/216) 327

10. — Kütahya Mebusu Cemil Beyin, mesken icarı verıneyen memurin maaşatından tevkifat icrasına dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/221) 327:328

11. — Karahisarı Şarki Mebusu Mustafa Beyin, Teşkilâtı Esasiye kanununun tadili hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/220) 328:330

12. — Diyarıbekir Mebusu Kadri Ahmet Beyin, meni tezvirat hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/219) 330

13. — Karesi Mebusu Hasan Basri Beyin, âza telgraf muhaberatının ücretten istisnasına dair kanun lâyihası ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/151) 330

14. — Telgraf memurları maaşatına zam icrasına dair kararınmenin gönderildiğine dair Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi ve Posta ve Telgraf Encümeni mazbatası 330:331, 333,347,354

15. — Askerî tekaüt ve istifa kanununun 12 nci maddesinin tadiline dair kanun lâyihası ve Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası 332

16. — Meclisi umumî ve Encümeni daimî âzasına verilen tahsisatın tezyidine dair kanun lâyihası ve Kavanini Maliye ve Dahiliye Encümenleri mazbataları 334:340,341

7. — Müzakere edilen maddeler 340

1. — Antalya Mebusu Rasih Efendinin, talebe ve muallimlerin askerlikten tecillerine (2/103), Oltu Mebusu Yasin Beyin, muallimlerin askerlikten tecillerine dair (2/113) numaralı teklifi kanunileri ve Maarif ve Müdafaai Milliye Encümenleri mazbataları 340:341

2. — 1336 senesi Muvazenei umumiye kanunu lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası 341:347,347:353,354

A — Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesi bütçesi 341:347,347:353,354

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 1,30 sonra

REİS : Reisisani Celâleddin Arif Beyefendi

KÂTİPLER : Ata B. (Niğde), Feyyaz Âli B. (Yozgad)

REİS — Ekseriyet hâsıl oldu efendim, zaptı sabık okunacak. (Zaptı sabık Feyyaz Âli Bey tarafından okundu).

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci celse

Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı riyasetlerinde saat 1,15 te bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Ankara'daki kıtaatı askeriyenin et istihkaklarının temini için aktedilen mukavelenin tarihi meriyetine dair Heyeti Vekileden mevrut lâyihai kanuniye müştereken halledilmek üzere Adliye ve Muvazenei Maliye Encümenlerine, Saruhan Mebusu Avni Beyin Konya hâdisei isyaniyesinden dolayı mevkuf bulunanların tesrii muhakemelerine dair takriri Adliye Vekâletine, mumaileyhin mezun efradı askeriyenin tesviye ile tirene irkâp edilmelerine dair takriri Muvazenei Maliye ve Müdafaai Milliye Encümenlerine, Erzurum Mebusu Nusrat Efendinin Cuma tatillerine dair teklifi Lâyiha Encümenine ve Salih Efendinin 1330 senesinden evvelki senelere ait tahsil edilememiş tarik bedeli nakdilerinin affına dair teklifi Muvazenei Maliye Encümenine ve mumaileyhin teehhül mecburiyetine dair teklifi Lâyiha Encümenine ve Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin memurin maaşatından tenkihat icra edilmemesine dair takriri Muvazenei Maliye Encümenine havale olundu. Muinleri silâh altına alınan ailelere muaveneti nakdiyede bulunulmasına ve Avrupa'dan celbedilecek eşya için Maliye bütçesine para ilâvesine dair levayihi kanuniyenin 1336 senesi Maliye bütçesi kabul edildiği için; ve firar cürümlerinin askerî divanı harplerde rüyet edilmelerine dair teklif te İstiklâl mahkemeleri faaliyetten men edilmiş olduğundan şayanı müzakere görülmedi. Kırşehir Mebusu Sadık Efendinin muhassasatı hakkında evvelce Meclisçe verilmiş olan kararın tebdiline dair olan takrir reddolundu. Bilâhare tarik bedeli kanununun müzakeresine geçilerek 6, 7 nci maddeleri tay (8) nci madde Karesi Mebusu Abdülgafur Efendi ile Basri Beyin takrirleri veçhile tadil edilmek üzere encümene iade olunarak celse tatil olundu.

İkinci celse

Hasan Fehmi Beyefendinin tahtı riyasetlerinde saat üçte biliçtima Şer'iye Vekâleati bütçesi müzakere ve aynen kabul edildikten sonra Evkaf bütçesinin müzakeresine geçilip varidat ve masarifat kısmı dört red ve bir müstenkife karşı (79) rey ile aynen kabul olunarak teneffüs için celse tatil edildi.

Üçüncü celse hafidir

Reisisani	Kâtip	Kâtip
Celâlettin Arif	Atıf	Memet Rasim

REİS — Zaptı sabık hakkında söz isteyen var mı efendim?

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendim, mecburi tecehhül teklifi kanunisi Erzurumlu Salih olacak iken Erzurumlu Nusret Efendi namına yazılmış.

REİS — Hayır efendim, Salih Efendi namına yazılmış.

SALİH Ef. (Erzurum) — Mumaileyh, diyor.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Hayır efendim, zatı âlinizin de isminiz var.

REİS — Efendim, zaptı sabıkı aynen kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Aynen kabul olundu.

3. — LÂYİHALAR

1. — 1337 senesi Mart ve Nisan aylarına mahsus Avans Kanunu lâyihası

REİS — Efendim, Heyeti Vekileden iki aylık muvakkat bütçe gönderilmiştir:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Bin üç yüz otuz yedi senesi Mart ve Nisan aylarına mahsus olmak üzere on üç milyon yedi yüz elli bin lirayı muhtevi iki aylık muvakkat bütçeye ait olarak İcra Vekilleri Heyetinin 20 . II . 1337 tarihindeki içtimaında kabul edilen lâyihai kanuniye sureti musaddakası ile esbabı mucibe lâyihası rapten takdim kılınmakla iktizasının ifası ve neticesinin iş'ar buyurulmasını rica ederim.

İcra Vekileri Heyeti Reisi
Müdafaai Milliye Vekili
Fevzi

REİS — Muvazenei Maliye Encümenine ha-

valesi kâfidir değil mi efendim? (Kâfidir, Muvazenei Maliyeye sadaları).

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Kadro Encümenleri on beş gün zarfında neticei tetkiklerini arzedeceklerdi, hâlâ bir netice çıkmadı, bunlar biran evvel...

REİS — Bu hususta efendim zaten Kırşehir mebusu Yahya Galip Beyin bir takriri vardır, okunacaktır.

VEHBİ Ef. (Konya) — Müsaade buyurulur mu efendim? Kadro Encümeni Müdafaai Milliye Encümeninin kadrosunu ikmal edip defterlerini vermiştir. Tabiî Muvazenei Maliyeye gelecek.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Muvazenei Maliye Encümenine biran evvel verilsin.

5. — TAKRİRLER

1. — Kırşehir Mebusu Yahya Galip Beyin, 1337 senesi bütçesinin Muvazenei Maliye Encümeninde tarzı müzakeresinin bir usul altına alınmasına dair takriri

Riyaseti Celileye

1337 senesi bütçesi Maliye Vekili tarafından Meclisi Âlilerine takdim ve Encümene havale buyurulmuş idi. Bundan evvel devair kadrolarının tetkiki için teşekkül eden heyetlerin henüz nikatı nazarı anlaşılmadan ve mezkûr bütçe Encümence müzakere edilmeden Reis Ferit Bey, devair bütçelerini kendikendine tefrik ve âzayi kiramdan bir kaç zata tevzi etmiş, geçen seneki muamelenin aynı demek olduğundan benim ile rüfekayı kiramdan bazılarınca muvafık görülmemiştir. Binaenaleyh zirdeki mevaddı Meclisi Âlilerine arz ile bu bapta verilecek karar dairesinde hareket edilmesinin Encümene tebliğini rica ederim :

1. — Muvazenei Maliye Encümeninin hergün içtimaiyle âzayi mevcudesinin muttaridan devamı.

2. — Encümene dâhil âzayi kiramdan mevcut olmıyanların yerlerine diğerlerinin intihabı.

3. — Muvazenei Maliye Encümeninin bütçeye dair ittihaz edeceği kararlarda ekseriyetin nazarı dikkate alınması ve karara muhalif olan âzayi kiramın sebebi muhalefetlerinin mazbatada iraesi.

4. — Her daireye ait bütçenin tetkikında o daire kadro heyetinin bulundurulması.

5. — Encümen teşekkül edipte bir meseleyi müzakere etmeksizin elden karar yazılmaması hususunun sureti katiyede temini.

21 Şubat 1337
Kırşehir Mebusu
Yahya Galip

REİS — Esas itibariyle Nizamnamei Dahilî bunu âmirdir. Yalnız kadro meselesi vardır. Eğer arzu buyurulursa her vekâletin kadrosu tetkik edilirken Kadro Encümenleri de gelsinler. Orada lâzım olanı yapsınlar. (Muvafık sadaları).

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — Efendim, asıl mesele bütçeyi tefrik ederek bilâ karar âzayi kirama tevzi etmesi meselesidir. Geçen sene böyle bir mesele olabilirdi. Fakat bu sene için câri değildir. Kadro heyetleri esasen lâzım olan şeyleri görmüşlerdir. Gelen bütçe Encümende bir kere müzakere edilmeli, ne gibi bir karar ittihaz edilirse o karar dairesinde muamele yapılmalı. Halbuki bu karar ittihaz edilmesinde, benim salâhiyetim var diyerek bütçeyi tefrikan âzadan istediği zevata vermek suretiyle muamele yapıyor. Şu halde âza gidecek, yeniden bunu dairesinde tetkik edecek. Bakalım onun ettiği tetkikat kadronun tetkikatına muvafık mıdır, değil midir? Halbuki esas mademki gelmiştir, hangi dairenin bütçesi tetkik ediliyor, açılıyor, o daireye ait kadro heyeti de dâvet edilir, o dairenin reisi de dâvet edilir. Hangi şeyi tesbit etmek, hangi şeyi kaldırmak lâzımgelirse ona göre muamele yapılır. Bendenizin bahsettiğim bu usulsüzlüktür. Eğer bundan böyle kabul ediyorsa febiha, yok eğer olmıyacak ise o başka. Fakat iki üç kişi toplanıyor, bir şeye karar veriyor. On beş âzadan mürekkeptir Muvazenei Maliye Encümeni. Heyeti Aliyeniz Muvazenei Maliyeye tamamiyle itimat etmek lâzımgelecektir ki bütçeyi ona havale etmiş bulunuyor. Meselâ bütçe burada müzakere edildiği zaman fusul üzerine müzakere ediliyor, mevat üzerine müzakere edilmiyor. O maddede kimler maaş alıyor, aldığı maaş çok mudur, az mıdır? Bunu tetkik etmek doğrudan doğruya Muvazeneye ait bir şeydir. Maahaza mevcut âzayi kiramın ekseriyeti bulunmak üzere karar itihaz edilmeli. Yevmiye üç kişi, beş kişi ile karar verilirse âzanın bir kısmı muttali oluyor, diğeri haberdar olmuyor. Heyeti Umumiyeye sevkolunuyor, biz de müşkül mevkide kalıyoruz.

FUAT B. (Çorum) — Yahya Galip Beyefendi Muvazenei Maliye Encümenine bir takım mevat isnat ettiler.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — İsnat etmedim, doğrusunu söyledim. Sözünü bil de ondan sonra söyle.

FUAT B. (Devamla) — Dün akşama kadar mezkûr Encümenin mazbata muharriri olmak hasebiyle şimdi bunları reddedeceğim. Bu isnadı yapmakla, aynı zamanda kendilerinin Encümende yapmış oldukları fena bir tarzı hareketin bizim tarafımızdan istifayi mucip olarak, bu baptaki istifanamemiz okunduğu zaman münakaşa edileceğini tefekkür ile, böyle fena hareketlerini mazur göstermek, kapatmak için; Encümen toplanmıyor, Encümen üç kişiden mürekkeptir, reis yolsuz kâğıtları tevzi ediyor diye bir takım isnadatta bulunmalarının sebebini izah edeceğim. (Gürültüler).

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — Ben şahsiyatla iştigal etmedim.

FUAT B. — Şahsiyat yoktur efendim.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — Şahsi muamele yapacaksak o başka...

FUAD B. (Çorum) — Şahsiyat yoktur. Fakat encümene dediler ki: Üç kişiden mürekkep olarak içtima ediyor. Katiyen böyle bir hal vâkı olmamıştır. Beş kişiden akalli içtima etmemiştir. Fakat zatı âlileri, yani Yahya Galip Beyefendi beş kişi içtima etti diyor. Arkadaşlar bu külliyen hilâfı vâkıdır. Namusum üzerine söz vererek bunu Heyeti Aliyenize söylüyorum. İster inanınız; isterseniz inanmayınız. Fakat bu Mecliste biliniz ki, hepimizin hukuku seyyandır, kimse kimseye tahakküme, bir takım şeyler isnat etmeğe hakkı yoktur. Bakınız nasıl oluyor. Akalli beş kişi içtima ediyor. Bunlar bir karar veriyorlar. Sonra...

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — Yoktur öyle bir karar...

Yalancılığın lüzumu yok, ben de söyliyeceğim.

FUAD B. (Çorum) — Yahya Galip Bey, celse de ben yoktum diyor. Siz şöyle şöyle karar ittihaz etmişsiniz, ne hakla ittihaz ettiniz? Ben de göreceğim diyorlar. Bunu hiddetle, şiddetle söyliyorlar. Burası encümeni vilâyet değildir. Burası Millet Meclisi Encümenidir efendiler. Burada kim bulunursa encümen onlarla iş görür. Beş kişi bulunur, o şeye karar verir. Orada bulunmıyan Âzayi Kiramın Heyeti Umumiyede daima söz söylemeğe hakkı vardır. Bu hakkını ozaman istimal eder. Bir de saniyen reis tarafından bütçelerin dağıtılması meselesine gelinue:

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Reis nerede?

FUAD B. (Devamla) — Zatı Âlinizde orada ediniz.

Bendeniz hepsini söyliyeceğim, Encümende ne geçmiş ise ve takrirlerin saiki nedir? Anlatacağım. Bilirsiniz, reisin hiç birimizden fazla imtiyazı yoktur. Reis nedir? Reisin vazifesi, encümenlerdeki müzakeratı idare ve evrakı tetkik ve icabederse raportör olarak âzalara tevdi eylemektir. Reisin vezaifi esasiyesi bunlardan ibarettir. Herhangi bir mecliste veya encümende olursa olsun, gelen evrak tekmil âzalar olduğu halde okunur, bir okunuşta bütün melfufatiyle beraber okuyalım da onun üzerine ittihazı karar edelim. Bu, olamaz. Onun için reis evrakı âzalara dağıtır. Şimdi biz de yapılan bu usulü tuttuk, bütçeyi dağıttık.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — Dağıttığınız bütçeler burada..

FUAD B. (Çorum) — Sözümü kesmeyiniz. Encümen reisi bana bir pusla verdi, dediki: Şu, şu bütçeleri Âzayi Kiram Hazaratından puslada esamileri muharrer olan zevata ver dedi. Ben de bunları verirken Yahya Galip B., Bana Adliye bütçesini niçin vermezsiniz dedi. Benim ne vazifem Adliye bütçesi dedim. Bunun üzerine münakaşa ihdasına başladılar ve bendenize karşı ağıza alınmaz bir takım müstehcen kelimat sarfettiler. Bunları kendilerine reddeder ve teessüf ederim. Bunu söyliyorum. Reisle beraber sebebi istifamız da budur. Encümende arkadaşlar da vardı, Maliye Vekili Bey de orada idi. Yani Encümene katiyen hata isnat olunamaz. Encümen elinden geldiği kadar az çok vazifesini yapıyor. Fakat tesadüf ettiğimiz müşkülât karşısında reis ve ben çekiliyoruz. İşte mesele budur.

YAHYA GALİP B. (Kırşehir) — Senden ibaret değildir encümen.

FUAD B. (Çorum) — Hayır senden de ibaret değildir. Şahsiyata girişme.

HASAN FEHMİ B. (Gümüşane) — Efendim, bendenizin müzakeratın tarzı ceryanından anladığım bir eşy varsa o da; Meclisi Âlinizi meşgul etmiyecek ve Heyeti Celileninin tasvibine iktiranı icabetmiyecek bir meselenin burada mevzubahis olmasıdır. Encümenlerde nasıl müzakere edilir? Evrak nasıl tevzi edilir? Bunu Nizamnamemiz sureti katiyede hal ve fasıl etmiştir. Gayet vazihtir. Nizamnamenin sakit kaldığı teferrüata mütaallik noktalar varsa bunları da on dört senelik teamülümüz vardır, bu teamül mucibince yapın. Fakat görüyorum ki, iki arkadaş arasında bir suitefehhüm olmuş. Malûmu âliniz Meclisi Âlinin de kıymettar zamanlarını bununla geçirmek doğru değildir. İki arkadaşın arasındaki suitefehhümü izale etmek için Divana havale edilir, Divan bunun icabını düşünür.

Zaten encümen az âza ile içtima ediyorsa, yani beş imzadan noksan gelen mazbataları malûmu âliniz Riyasetiniz mevkii müzakereye koymaz. Beşten fazla imza almak için beklemek icabeder denilirse, hiç bir vakitte memleketin işi görülmez. Nizamnamemiz bu esasa göre düşünülmüş ve beş âza ile ittihazı mukarrerat caizdir denilmiş. Muhalif ve muvafık olan zevatın tarzı tahriri pek tabii bir haktır. Şayet mazbatanın hini imzasında bulunmazsa bile esbabı muhalefetini Heyeti Umumiye müvacehesinde, kanunun müzakeresinde burada muvazzahan, müdellelen serdedebilir. Binaenaleyh şimdi Encümen mazbata muharriri ile reisinin istifasını, diğer encümen âzasından birinin de « Bu şekilde encümen icrai vazife edemez» yolundaki beyanatını bendeniz nabemevsim addediyorum. Çünkü senei içtimaiyenin mebdeine pek az kalmıştır. Zaten bütün teşkilâtımız teceddüt edecektir.

Kadro meselesi hakkında da şu malûmatı arzedeyim ki, bugüne kadar Riyasete, Müdafaai Milliye ile Sıhhiye ve Muaveneti İçtimaiye kadroları gelmiştir, diğer kadroları da rica olunurki arkadaşlar yakinen ikmal edip versinler. Bun-

lar da bittabi Heyeti Vekile ile, ait olduğu vekillerle muvafık surette tertip edilen aksamı kesbi katiyet etmiş bir mahiyettedir. Heyeti Celileniz derhal Muvazene Encümenine verir. Encümen de ona göre kadrosunu ve bütçesini yapar. Fakat kadrolarda bazı ufak tefek muhtelifünfih aksam kalır. Bu hususta da Heyeti Celileniz hâkem olacaksınız o ihtilâf bir kararı katiye raptolunsun, Muvazene encümeni de ona göre tahsisatını tertip etsin. Diğer kadroları bir iki gün zarfında verirlerse heyeti mecmuasını ilk müzakereye vazetmek lâzımgelir. Binaenaleyh bu mesele üzerinde mucibi münakaşa bir mesele görmüyorum ve ruznamei müzakerata geçilmesini teklif ediyorum.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Müsaade buyurur musunuz Beyefendi? Efendim, malûmu ihsanınız Muvazenei Maliye Encümeni Reisi memuren Konya'ya gitmişti. Bendeniz bir müddet vekâlette bulundum. Bittabi avdetleri hasebiyle artık bende riyaset yoktu. Bendeniz encümenin âzasıyım. Riyaset namına söz söyleyemiyorum. Bazı rüfeka zannediyor ki, hâlâ ben reisim. Bu mesail bendenize ait değildir. Encümen Reisi Ferid Beydir. Bendenizin mâruzatım başka noktadandır.

Görüyorum ki, encümen âzası arasında bir suitefehhüm hâsıl olmuş ve reis ile mazbata muharriri Fuad Bey zannederim istifa etmişler, okunacak şimdi, bu suitefehhüm dolayısiyle encümenin iş göreceğine pek kani değilim. Mademki Hasan Fehmi Beyin buyurdukları gibi bir hafta sonra martttır, yeniden intihabat icra edilecektir. Eğer Muvazenei Maliye Encümeninin iş görmesini arzu buyurursanız, rica ederim, bu encümenle iş görülmez. Binaenaleyh yeniden intihap yapılsın. Zira bir suitefehhüm bâki iken encümence iş görmek imkânı yoktur ve neticesi bunun dedi kodudan ibarettir. Her nasılsa bir suitefehhüm hâsıl olmuştur. Binaenaleyh bendeniz bunu teklif ediyorum. On gün sonra yapılacağına, iş görmek istiyorsak, şimliden Muvazenei Maliye Encümeni intihap olunsun. Çünkü gerek reis ve gerekse Fuad Bey istifa ettikleri gibi bendenizce de - şahsım namına arzediyorum - encümende çalışmak imkânı yoktur, yeniden intihap yapılsın. Bir encümenin dedikodusiyle burada vaktin izaasına de teessüf ederim. Çare budur efendiler. Kabul ederseniz yeniden intihap yapınız. Hayır illâ böyle yapınız derseniz çalışalım. Fakat iş görülmez zannederim.

REİS — Bu hususta bir takrir var.

2. — ÂZAYİ KİRAM MUAMELÂTI

1. — Karesi Mebusu Hasan Basri Beyle arkadaşının, Muvazenei Maliye Encümeninin yeniden intihabına dair takriri

Riyaseti Celileye

Verilen izahata nazaran Muvazenei Maliye Encümeni muhtacı teedit olduğundan yeniden intihabat icrasını teklif ederiz.

Karesi	Karesi
Hasan Basri	Abdülgafur

2. — Çorum Mebusu Ferit ve Fuat Beylerin Muvazenei Maliye Encümeninden istifaları

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Encümendeki vezaifimize devam hususunda bizce imkân kalmadığından bugünden itibaren istifaya mecbur olduğumuzu arzederiz.

Muvazenei Maliye En. Reisi	M. M.
Çorum	Çorum
Ferit	Fuat

(İzah etsinler sadaları).

REİS — İzaha lüzum yoktur. Şimdi efendim, bu teklifi kabul buyuruyor musunuz? (Kabul sadaları), (Anlıyamadık sesleri). Şimdi efendim, yeniden intihap teklifini kabul buyuruyor musunuz? Basrı Beyin teklifini reye koyuyorum. (Kabul sesleri). Kabul edildi. Şubelerden üçer kişi intihap edilir efendim.

NEŞET B. (Kângırı) — Bu intihabat bu seneye mahsus mu? yoksa gelecek sene için mi? tasrih edilsin.

REİS — Mesele kapanmıştır.

RAGIP B. (Kütahya) — Müsaade buyurun efendim. Muvazenei Maliye Encümeninin pek büyük ehemmiyeti vardır ve bilhassa bütçe münasebetiyle iş mühim ve müstaceldir. Onun için şimdi celse arasında rüfekayı muhtereme toplanıp şubelere taksim edilerek şimdi intihap icra edilirse maksat hâsıl olur. Yoksa şubeler içtima etmiyor. Maksat ta hâsıl olmaz, Encümenler de içtima edemez.

REİS — Efendim, biran evvel intihabatın icrası karargir olmuştur. Evrakı vârideye geçiyoruz.

6. — MAZBATALAR

1. — Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Beyin, Bağdad Demiryolunun Kayseri'ye kadar temdidi hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/216)

REİS — Kayseri Mebusu Ahmet Hilmi Efendinin Bağdad demiryolları hakkındaki teklifinin şayanı kabul olduğuna dair Lâyiha Encümeninin mazbatası var, müsaade ederseniz bunu Nafıa Encümenine gönderelim. (Hay hay sadaları). Nafıa Encümenine gönderilmiştir.

2. — Konya Mebusu Rifat Beyle rüfekasının, Akşehir kazasının livaya ifrağına dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/217)

REİS — Akşehir kazasının livaya tahviline dair Konya Mebusu Rifat Efendi ile rüfekasının

teklifi vardır. Teklif de Lâyiha Encümenince nazara alınmıştır.

HALİL İBRAHİM B. (Antalya) — Bu teklif evvelce reddedilmiştir. (Ret sadaları).

REİS — Efendim, bunu da Dahiliye ve Muvazenei Maliye Encümenlerine gönderelim (Ret sadaları).

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Efendim, şarkta öyle kazalar var ki, 400 bin kuruş varidatı var, 300 bin kuruş masrafı var. Bir taraftan böyle kazalar teşkil ediyoruz, birtaraftan böyle bol bol para veriyoruz. Allah aşkına bu parayı nereden vereceğiz? Altı aydır maaş alamıyan jandarmalar var. Altı aydır maaş alamıyan memurin var, muallimin var, bugün patates yiyorlar. İsrafatın önünü alalım. Teşkilâtı daha mâkul, daha muvafık bir şekle ifrağ edelim Allah aşkına.

REİS — Efendim, diğer bir cihet var ki, zaten Konya teşkilâtı Meclisi Âlinizce reddedilmiştir. Bu teklif ise senesi dâhilinde yapılmıştır. Tabiidir ki, şayanı müzakere değildir. Binaenaleyh, bu takriri reye koyuyorum. (Neyi reye vazediyorsunuz? sadaları). Reddedenler ellerini kaldırsın. Edildi efendim.

3. — Bursa Mebusu Operatör Emin Beyin, Hapishanelerin imalâthane haline kalbine dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/205)

REİS — Operatör Emin Beyin hapishanelerin ıslâhı hakkındaki teklifi kanunisinin şayanı kabul olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbata yapmış, Bunu da Dahiliye Encümenine ve Sıhhiye Encümenine gönderelim.

Dr. FUAT B. (Bolu) — Sıhhiye Encümenine gönderilsin Reis Beyefendi.

4. — Diyaribekir Mebusu Kadri Ahmet Beyin, mütekaidin ve eytam maaşatı hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/215)

REİS — Diyaribekir Mebusu Kadri Beyle rüfekasının takririnin şayanı kabul ve müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var. Bunu da Kavanini Maliye Encümenine gönderelim efendim.

5. — Kırşehir Mebusu Yahya Galip Beyin, Divanı Muhasebat teşkiline dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/220 M.)

REİS — Kırşehir Mebusu Yahya Galip Beyefendinin Divanı Muhasebat teşkili hakkındaki teklifin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeninin mazbatası var, bunu da Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliyeye gönderiyoruz.

7. — İzmit mebusu Sırrı Beyin, İstanbul'dan gelen mütekaidin ve mâzulinin maaşatına dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/213)

REİS — İzmit Mebusu Sırrı Bey ve rüfekasının mütekaidin maaşatına ait teklifinin muvafık olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var, bunu da efendim. Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliye Encümenlerine gönderelim.

7. — Muş Mebusu Hacı Ahmet Hamdi Beyin, tekâlifin sureti tahsili hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/214)

REİS — Muş Mebusu Ahmet Hamdi Beyin, emvali emiriyenin usulü tahsiliyesine dair teklifniin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var. Bunu da ayni suretle Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliye Encümenlerine gönderiyoruz.

8. — Konya Mebusu Ömer Vehbi Efendinin, Darülmuallîminlerin lâğviyle medreselerle tevhidine dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/219 M.)

REİS — Konya Mebusu Ömer Vehbi Efendinin, Darülmuallîminlerle medreselerin tevhidi hakkındaki teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var, bunu da Maarif ve Şeriye Encümenlerine gönderelim.

9. — Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, memurin harcırahlarına dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/216)

REİS — Süleyman Sırrı Beyin, memurin harcırahlarına müteallik teklifinin şayanı kabul olduğu Lâyiha Encümeni mazbatasiyle bildiriliyor. Bunu da Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliyeye gönderelim.

10. — Kütahya Mebusu Cemil Beyin, mesken icarı vermeyen memurin maaşatından tevkifat icrasına dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/221)

REİS — Kütahya Mebusu Cemil Beyin mesken icarı vermeyen memurin maaşatından tevkifat icrasına dair teklifi kanunisi hakkında Lâyiha Encümeni mazbatası var. Okunsun mu efendim? (Okunsun sadaları)

Numara
160

Mazbata

Yerli olupta mesken icarı vermeyen memurin maaşatı şehriyesinden yüzde on beş ve zamaiminden yüzde otuz tevkifi lüzumuna dair Kütahya mebusu Cemil Beyin Heyeti Umumiyeden muhavvel 31 Kânunusani 1337 tarihli altı maddelik teklifi kanunisi Encümenimizce mütalâa ve tetkik olundu. Yerli memurinin ekserisi maaşatı

cüziye ashabından olmalarına ve maaşlarından tenkihat icra edilmesinden dolayı vazifeden çekildikleri takdirde hâsıl olacak boşluk için yerlerine maaşı asli ile dahi hariçten memur tedariki kabil olamıyacağına ve sırf yerli olmaları hasebiyle cüzi maaşa kanaatle senelerdenberi umur ve muamelâtı millet uğrunda bezli hayat edegelen bu kabîl memurinin maaşlarından tenzilât icrası muvafıkı hak ve mâdelet olamıyacağına binaen teklifi mezkûr şayanı kabul ve müzakere görülmiyerek ret ve Makamı Celili Riyasete takdim kılınmıştır.

7 Şubat 1337

Lâyiha En. Reisi Na. M. M. Kâtip
Kütahya Yozgad Kângırı
Cemil Halil Süleyman Sırrı Neşet Kâzım

REİS — Lâyiha Encümeninin bu mazbatasını kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın. Pek güzel. Kabul edildi.

11. — Karahisarışarkî Mebusu Mustafa Beyin, Teşkilâtı Esasiye Kanununun tadiline dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/220)

REİS — Karahisar Mebusu Mustafa Beyin, Teşkilâtı Esasiye Kanununun yedinci maddesinin tadiline dair tekliflerinin reddine dair Lâyiha Encümeni mazbatası var. Fakat Malûmu âliniz bu hususta diğer bir teşkilâtı Esasiye lâyihası var, bunu Encümeni mahsusa göndermiştiniz. (Ret sadaları). Tadil edilir, reddedilmez.

Mazbata sureti

Teşkilâtı Esasiye Kanununun yedinci maddesinin lüzumu tadili hakkında Karahisarışarkî Mebusu Mustafa Beyin Encümenimize muhavvel teklifi kanunisi mütalâa olundu. Zaten Heyeti Vekilenin vazife ve salâhiyetlerini mübeyyin Encümeni mahsusça bir kanun lâyihası tanzim ve tesbit edilerek Heyeti Umumiyeye derdesti tevdi bulunmuş olduğundan teklifi mezkûrun müzakeresine mahal görülemiyerek Encümence ve ekseriyetle reddine karar verildi.

7 Şubat 1337

Lâyiha En. Reisi Na. M. M. Kâtip
Kütahya Yozgad
Cemil Halil Süleyman Sırrı

MUHİTTİN BAHA B. (Bursa) — Efendim, Mustafa Bey Encümenimizin teşekkülündenberi Teşkilâtı Esasiye Kanununun tadiliyle uğraşmaktadır. Malûmu âliniz kavanini esasiye değil bir hafta on günde, bir senede, beş senede bile tâdil edilemez. Şeraiti hayatiye ve muhitiyemiz değişmemiştir. Bir haftada da değişmesine de imkân yoktur. Usulü içtihadatımızı tebdil etmeğe de sebep yoktur. Malûmu âliniz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Lâyiha Encümeni bunu reddetmiştir, kabul etmemiştir ki, aleyhte söylüyorsunuz. Mazbatayı reye korsanız mesele hallolur.

MUHİTTİN BAHA B. (Bursa) — Teşkilâtı Esasiye Kanununu daha yeni yaptık, Heyeti muhteremenizden bunun için bir karar talep etmekteyiz. Çünkü Encümende ihtilâf etmekteyiz. Arkadaşlarımızdan bazıları Teşkilâtı Esasiye Kanununun tadili ile muvazzafız diyorlar ve bu bizim müzakeratımızın sürüncemede kalmasına sebep oluyor. Heyeti Aliyeniz bu cihetten içtihatlarını beyan buyursunlar. Bir hafta evvel verdikleri karardan rücu mu ediyorlar? (Ret sadaları).

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, türkçe bir darbı mesel var: yanlış hesap Bağdad'dan döner. Mustafa Bey böyle bir şey ile iştigal ediyormuş. Tabiidir ki, bütün kavaninle iştigal eder. Kendi içtihadına muvafık bulmadığı noktanın tadilini herkes isteyebilir. Mustafa Beyin bu kabîlden geçen gün de Teşkilâtı Esasiyenin tadiline dair teklif ve mevaddı kanuniyesi vardı. Bunu Encümeni mahsusuna havale etmekten maksadımız ne idi? Zannediyorum bunun müzakeresi idi. Bunun başka mânası var mı? Çünkü burada okundu. Lâyiha Encümenine gitmesine taraftar olanlar vardı ve ekseriyetle Encümeni mahsusa gitsin demek, onun tadiliyle iştigal edilsin demektir. Binaenaleyh ihtilâf Encümendedir. Encümen kendi salâhiyeti dâhilinde bugün bunun tadilâtiyle iştigal ediyor. Binaenaleyh buyurdukları gibi, bu lâyetegayyer bir şey değil. Bugün kanunu yaptık, hata oldu, yarın tadil ederiz. Tadil demek; hata tashihinin daima elimizde ve salâhiyetimiz dâhilinde olduğunu ispat etmek demektir. Yine Heyeti Umumiyeye arzedilir. Heyeti Umumiye kendi kanaatını muvafık görürse tasdik eder, muvafık görmezse reddeder. Kimsenin vazifesi takyit edilemez.

MUSTAFA B. (Tokad) — Başka işimiz yok mu?

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Zatı âliniz için en mukaddes iş ne ise onu tercih eder, onunla uğraşırsınız. O Heyeti Umumiyeye ait değildir, şahsa aittir.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Reddolunan teklifler sene içinde tekrar müzakereye konur mu, konmaz mı?

REİS — Reddolunanlar konmaz.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Pekâlâ. Aynı takrir, aynı teklif, yirmi gün evvel Teşkilâtı Esasiye Kanununun müzakeresinde verilmiş ve reddolunmuştur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Heyeti Umumiyede böyle bir şey olmamıştır.

MAZHAR MÜFİT B. — Zabıtlara bakarsınız.

HAKKI HÂMİ B. (Sinob) — Bendeniz Teşkilâtı Esasiye Kanununun tadili lâzım mıdır? Değil midir? Buna dair bir şey söylemiyeceğim. Yalnız Heyeti Celilenin kabul edipte henüz mevkii meriyete vazedilerek tatbikatında müşkülâta tesadüf edildiği görülmeyen, binaenaleyh mucibi tadil bir ahvalin mevcudiyeti hâlen meşhud olmayan bir kanunun, daha tatbikatına başlanmamak itibariyle pek yeni bir zamanda Meclisi Âlinizden çıkmış bir kanunun tadili için tekrar teklifatta bulunmak ve bunun için Meclisi Âlinin kıymetli vakitlerini zayi etmeği bendeniz caiz görmem. Yalnız bir vesile ile Heyeti Celileden bir şey istirham ederim ki, zabıtları açarsak bir senelik hayatı mesaimiz içerisine girmiş olan kavaninin maalesef senede değil, üç ayda, dört ayda bir tadilâta uğradığını göreceğiz. Bunun birinci sebebini şurada görüyorum: İhtimalki kanaatımda aldanıyorum, bilemem. Kanunlar tanzim ediliyor ki, hakikaten kanunun ruhuna nüfuz ve vukuf peyda etmemiş ve bu gibi hususatla iştigal etmemiş, gayrimütehassıs kimselerin elinde bulunması hasebiyle, çıkan kanunlar haddi zâtında kanun ismini taşımakla beraber, o kanunun tarifatını tamamen ihtiva ve ifade edecek bir ruhu haiz bulunmamak itibariyle böyle sık sık tadilâta düçar oluyor.

Bendeniz arkadaşlarımızdan istirham ediyorum ki, bu suretle teklifi kanunide bulunacak arkadaşlar hiç olmazsa Meclisteki mevcut gruplardan birisi ile ve hiç olmazsa arkadaşlardan üç kişi ile istişare etsinler yoksa böyle her lâyihai kanuniyeyi Encümenlere havaleye başlarsak ve bizim bu Meclisin vazifesi hakkında sene nihayetinde bir hesap vermek lâzımgelirse, Büyük Millet Meclisinin bir senelik mesaisini tetkik etmek icabederse görürüz ki; bir senelik hesabat neticesinde, kavanin levayihini tanzim ve teklif ve tadil vesaireden ibarettir. Binaenaleyh zait olan bir şeyi esasen Lâyiha Encümenine göndermeyip reddetmek icabederken her nasılsa gitmiş. Tekrar bir Encümeni işgal etmiyelim. Encümeni Mahsus bir vazife ile meşgul. Temenni ederiz ki; Encümeni Mahsus lâyihalarla uğraştığı zaman iyice tetkik etsin, uğraştığı nispette iyi çıkarsın da ikide birde tadilâta mâruz kalmasın. Bendeniz bunun reddi hakkındaki Lâyiha Encümeni mazbatasının kabulünü teklif eylerim.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Efendim, en iptidai bir çekirdek, bir meyve olmak için her halde bir intaş devresini, bir neşvünema devresini beklemek icabeder. Bendeniz bu kanunun tanzim ve tedvinini zamanında yoktum. Zannederim ki, bir ayı geçmemiştir. Acaba bir ay evvel tedvin edilen bir kanunun bugün tahvilinde hangi lüzumu mücbir görüldü? Bugün onun tahviline, tadiline lüzum gösteren zevat o zaman nerede idi? uyku mu uyuyordu? Bugün hangi bir fikir üzerine bunu teklif ediyorlar? Rica ediyorum, kanunların kutsiyeti, kanunların ülviyeti, onlara itibar etmekledir. Onları iyi kötü, hiç olmazsa bir müddeti muvakkate için, mevkii mer'iyette tutmak lâzımdır. Biz çocuk oyuncağına döndürüyoruz. Allah aşkına hiç başka işimiz kalmadı mı? Bir ay evvel kanun yap, ekseriyetin müzakeresiyle o kanun kabul edilsin. Bugün onun tadil ve tahvili için bir takrir meydana getirilsin. Bu ne demektir? Hiç bir netice vermesin. Bu; her diktiğimiz ağaç semeredar olmasın demekten başka nedir Allah aşkına? Yaptığımız kanunların kutsiyetini halktan bekliyorsak herhalde evvelâ onlara kendimiz hürmet etmeliyiz. Evvelâ verdiğimiz reye kendimiz hürmet etmeliyiz, verdiğimiz reyin kıymet ve mahiyetini kendimiz siyanet etmemiz icabediyor.

MUSTAFA KEMAL Pş. (Ankara) — Efendiler, Teşkilâtı Esasiye Kanunumuz milletin tamamiyle arzularını ve Meclisin mahiyetini ve şekli hakikisini gösterir bir kanundur.

Bu kanun mevcut olmasa idi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin mahiyeti asliyesi hakkında dünyaca hiç bir fikri katî edinememiş bulunacaktı ve düşmanlarımız buna sâiy olmuşlardır, Heyeti Aliyenizin, muvakkat, havada, esassız, hiç bir şey temsil etmeyen bir heyet olduğunu göstermek için çok çalışmışlardır. Teşkilâtı Esasiye Kanunumuz bütün bu fena fikirleri zirüzeber edecek bir kanun olarak ortaya konmuştur. Bugün İstanbul'da Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve bunun Hükümetinin kıymet ve mahiyetini izale etmek için, iptal etmek için sarfı mesai edenlerin kâffesi, Teşkilâtı Esasiye Kanunumuzu iptal etmeğe çalışmaktadırlar. Bugün Londra'da ispatı vücut eden heyeti murahhasamızın bütün kudreti, bütün kuvveti ve salâhiyeti temsiliyesi Teşkilâtı Esasiye Kanununun sayesindedir. Binaenaleyh bu kanunu bozmağa çalışmak bendenizce, bugün için memlekete ve menafii millete ve Meclisi Âlinizin vazı meşruuna darbe vurmaktır.

Bundan başka, birçok rüfekanın dediği gibi, beş aydan altı aydanberi, hafi, aleni, hususi celselerde mevzuubahis ve münakaşa olmuş, Encümenlerde âriz ve amik tetkik edilmiş ve ancak bundan sonra yine bir maksadı ülvi ile daha beş on gün evvel kararı katiye iktiran ettirilmiş olan bir kanunu bozmak için tekrar müracaat etmek kanunen gayricaizdir. Böyle bir müracaatı Makamı Riyasetin kabul etmesi zaten hatadır. Onun için teklif ederim; bunun için bu, burada mevzuubahis ve müzakere olmasın. Bu dahi zararlıdır.

Mustafa Bey biraderimiz bilmem hasta mıdır, nedir? Bunun tadili için on keredir müracaat ediyor ve ilk müracaattında bu zaten reddedildi. Reddolunduktan sonra nasıl mevkii münakaşaya konulur? Bu münakaşa muzırdır arkadaşlar, kemali hulûs ile, kemali ciddiyetle arzederim, bu, mevzuubahis ve münakaşa olamaz. (Müzakere kâfi sadaları).

(Karahisarı Şarkî Mebusu Mustafa Beyin tek-

lifi hakkındaki Lâyiha Encümeninin mazbatası tekrar okundu).

REİS — Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi efendim.

MUSTAFA KEMAL Pş. (Ankara) — Bu mesele Encümende dahi mevzuubahis olamaz. Encümenin vazifesi, Teşkilâtı Esasiye Kanununu tadil etmek değildir. Heyeti Vekilenin vazife ve salâhiyetini tâyin etmektir.

12. — Diyarbekir Mebusu Kadri Ahmet Beyin, meni tezvirat hakkında teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/219)

REİS — Diyarbekir Mebusu Kadri Ahmet Bey ve rüfekasının, meni tezvirat hakkındaki teklifinin reddine dair Lâyiha Encümeninin mazbatası var:

Lâyiha Encümeni mazbatası

Tezvirat ve şikâyatın menini temine mâtuf Diyarbekir Mebusu Kadri Beyin Encümenimize muhavvel teklifi kanunisi mütalâa ve tetkik olundu. Hilâfı hakikat müfteriyat ve isnadatta bulunanlarla kadih ve mezemmet ve emsali haysiyetşiken ahvale içtisar edenler haklarında ceza tertibi için kavanini mevzuada ahkâmı kâfiye ve sariha mevcut olduğundan başka kanun neşir ve tedvinine lüzum olmamakla teklifi mezkûrun reddine karar verilmiştir.

Lâyiha En. Rs. N. M. M. Kâtip
Kütahya Yozgad Kângırı
Cemil Halil Süleyman Sırrı Neşet Nazım

REİS — Mazbatayı kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Peki efendim, muvafık görüldü.

13. — Karesi Mebusu Hasan Basri Beyin, âza telgraf muhaberatının ücretten istisnasına dair teklifi kanunisi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/151)

REİS — Meclis âzalarının hususatı vataniye ve umuru idariye müteallik çekecekleri telgrafların ücretten istisna edilmelerine dair Karesi Mebusu Basri Beyin teklifinin reddine dair Lâyiha Encümeni mazbatası var, okunacaktır.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Geri alıyorum efendim.

REİS — Pekâlâ.

14. — Telgraf memurları maaşatına zam icrasına dair kararnamenin gönderildiğine dair Büyük Millet Meclisi Riyaseti tezkeresi ve Posta ve Telgraf Encümeni mazbatası

REİS — Posta ve telgraf memurlarının maaşatına zammolunmasına dair mazbata var.

18 . XII . 1336

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Telgraf memurları maaşatına zam icrası hakkında Heyeti Vekilenin 12 . XII . 1336 tarihindeki içtimamda kabul ve tasvip olunan kararname sureti musaddakası rapten takdim kılınmıştır. Müstaceliyetle ifayi muktazası ve neticesinin iş'ar buyurulmasını rica ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Reisi
M. Kemal

Kararname sureti

Hali hazırda memleketin şeraiti hayatiyesi büsbütün değişmiş ve bir memura verilebilen beş altı yüz kuruş maaşın büyük bir kıymeti kalmamış olduğu ve posta ve telgrafçılık gibi vukufu mümareseye muhtaç ve bilhassa metaib âver olan hidemata bu maaşlarla memur tedariki alınacakların gönüllü olmasına veya tesadüfe tâbi kaldığından memurini mevcudeden birer suretle kat'ı alâka edenlerin bıraktıkları boşlukları imlâya imkân hâsıl olmıyarak merakiz kadrolarında muhaberat ve muamelâta müessir ve gittikçe mütevessi bir zaaf ârız olmakta bulunduğu ve esbabı mâruzeye mebni Posta ve telgraf memurları maaşatında onların sıklet ve hususiyeti vezaifiyle mütenasip bir nispet tesisi elzem olup fakat memleketin geçirmekte olduğu buhranlardan korkularak şimdilik yine en dun haddi iptidaisi sekiz yüz kuruştan ibaret olarak kabul edilen maaşlarla efkârı memurin üzerinde az ve çok bir tesir ikaı sureti teemmül olunmakta bulunduğu ve Telgraf İdaresinde altı yüz kuruş maaşlı altı yüz altmış sekiz ve yedi yüz kuruş maaşlı altı yüz otuz memur müstahdem bulunduğuna nazaran tasavvuru vâkı mevkii fiile vaz için senevi yirmi üç bin beş yüz doksan iki liralık tahsisatı âdiye ile yetmiş iki bin yüz kırk dört liralık tahsisatı fevkalâdeye ihtiyaç görüldüğü ve ancak senenin sekiz ayı mürur etmiş demek olduğundan bunun için bu sene üç aylık olarak beş bin sekiz yüz doksan sekiz lira tahsisatı âdiye ile on sekiz bin otuz altı lira tahsisatı fevkalâde ki ceman yirmi üç bin dokuz yüz otuz dört liranın itası Dahiliye Vekâletinin iş'arına atfen Maliye Vekâletinin 27 . XI . 1336 tarih ve 9927-1453 numaralı tezkeresinde bildirilmiş ve keyfiyet Heyeti Vekilenin 12 . XII . 1336 tarihindeki içtimamda ledettezekkür senenin kısmı âzamı mürur ve on aylık bütçenin de tasdikı âliye iktiran etmiş bulunmasına binaen zamaimi vâkıanın Kânunusaniden muteber olmak üzere kabuliyle üç bin altı yüz altmış sekiz liranın 128 nci faslın birinci ve 264 liranın 2 nci maddelerine tahsisatı âdiye olarak ve 12 024 lira da tahsisatı fevkalâde olarak ki ceman 15 956 liranın elyevm Muvazenei Maliye Encümeninde derdesti tetkik bulunan umumî bütçeye zam ve ilâvesi hususunda Büyük Millet Meclisine arzı

takarrür etmiştir.

12 Kânunuevvel 1336

Büyük Millet Meclisi Reisi	Umuru Şeriye V.	M. M. V.
Mustafa Kemal	Fehmi	Fevzi
Ad. V. Na.	Da. V. Na.	Ha. V. V.
Ahmet Muhtar	Adnan	Ahmet Muhtar
Mal. V.	Mf. V. Na.	Na. V.
Ferit	Ferit	İsmail Fazıl
		Erkânı Harbiyei
İk. V. V.	Sıh. V.	Umumiye Rs. V.
Mahmut Celâl	Adnan	Fevzi

Posta ve Telgraf Encümeni mazbatası

Telgraf memurları maaşatma zamaim icrası hakkında Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesinin tezkerei mahsusasiyle mevdu Heyeti Vekilenin işbu teklifi Encümenimizde tetkik ve mütalâa olundu. Külfetin nimet ile mütenasip olması kaidei umumiyesine rağmen kılleti maaşları vezaifi kesireleri ile gayri muvafık olan ve vaziyeti maliye ve hayatiyeleri cidden şayanı merhamet bulunan telgraf muhabere memurları maaşatının sekiz yüz ve - nevahi telgraf ve posta müdürleri müstesna olmak üzere - maaşatı bin kuruştan dun olan telgraf ve posta müdürlerinin maaşatının bin kuruşa iblâğı Encümence 29 Teşrinisani 1336 tarihinde kabul edilmiş ve Heyeti Umumiyeye arzolunmuş ve keyfiyet nazarı dikkate alınmak üzere Heyeti Celilece Muvazenei Maliye Encümenine tevdi buyurulmuş idi. Binaenaleyh Heyeti Vekilece Kânunusani 1336 tarihinden muteber olmak üzere teklif edilen maa zamaim on beş bin dokuz yüz elli altı liranın derdesti tetkik bulunan umumî bütçeye vaz ve ilâvesi münasip görülmüş olmakla Heyeti Celilenin nazarı tasvip ve tasdikına arzolunur.

15 Şubat 1337

Posta ve Telgraf Encümeni Rs.	M. M.	Kâtip
Hamdi	Münhal	Necip
Âza		Âza
Fikri		Ali Vasıf
Âza		Âza
Mehmet Recai		Ulvi

(Muvafık sadaları).

FEYYAZ ALİ B. (Yozgad) — Bütçe müzakeresi esnasında mevzuubahis olabilir.

HAHDİ NAMIK B. (İzmit) — Efendim, malûmu âlileridir ki sunufu memurin meyanında biçare telgraf memurları kadar şayanı himaye ve merhamet hiç bir sınıf yoktur. Yine malûmu âlileridir ki telgrafhaneler birer sefalethaneden nişan verir. Telgrafhaneye giderseniz bu efendiltrin peynir veyahut zeytin ile tagaddi ettiklerini görürsünüz. Medeniyeti beşeriye amele saatı mesaisini sekiz saatten daha aşağıya tenzile çalıştığı bir zamanda biz bunları mütemadiyen 24 saat çalıştırıyoruz ve verdiğimiz maaş ise 300, 400 kuruştan ibaret bir maaş. Binaenaleyh Heyeti Vekilenin bu teklifinden evvel Heyeti Aliyeniz âzayi kiramından bir çok zevatın posta muamelâtının temini intizamı hakkında vermiş oldukları müteaddit takrirler üzerine Posta Encümeninde arkadaşlarla müzakere ettik ve 29 Teşrinisanide bilûmum muhabere memurları maaşatının 800 kuruşa iblâğını ve binden dun olan posta müdürlerinin maaşlarının da bine iblâğını temin ettik. Yalnız bunlar içinde nevahi müdürlerini istisna ettik. Malûmu âlileridir ki nahiyelerde bulunan bazı müdürlere nahiye posta ve telgraf müdürü unvanı veriliyor. Halbuki bilûmum muhabere memurları maaşatına sekiz yüz kuruş ilâve edildiğine nazaran, nahiyelerde bulunacak memurlar - gerek muhabere memuru olsun, gerek telgraf müdürü olsun - herhalde sekiz yüz kuruş maaş alacktır. Tabiî liva ve kazalardaki memurların maaşatı şehriyeleriyle müsavi olmamak için biz onları ayrıca tezyide lüzum görmedik. Bilâhare Heyeti Vekile bunu bize teklif etti ve Kânunusaniden itibaren fevkalâde tahsisatlariyle beraber baliğ olduğu yekûn da (15 900) küsur liradan ibarettir ki haizi ehemmiyet bir şey değildir. Binaenaleyh onu o zaman Muvazenei Maliye Encümenine tevdi etmiştik. Fakat Maalesef geç kaldığı için bunu Posta ve telgraf bütçesinin tetkiki esnasında ilâve edilmek üzere Muvazenei Maliye nazarı dikkate almıştır. Şimdi Heyeti Celilenizden istirham ediyorum. İki aylığı kabul etmekle beraber 1337 iptidasından itibaren telgraf ve Posta memurları maaşatının o suretle kabulünü istirham ediyorum. Daha ziyade müdafaa etmek isterdim. Fakat hasta bulunuyorum, mecalim yoktur. Herhalde kabulünü istirham ediyorum.

REİS — O halde efendim bu lâyihayı nazarı itibara alanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Pek iyi efendim nazarı itibara alındı ve Muvazenei Maliye encümenine gönderildi.

Askerî Tekaüt ve İstifa kanununun on ikinci maddesinin tadiline dair Müdafaai Milliye Encümeninin mazbatası var.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Reis Bey! telgraf memurlarının maaşatına zam icrasına dair olan lâyiha zannediyorum Muvazenei maliyeden geçmiştir. (Geşmiştir sadaları).

REİS — Peki Efendim o halde Posta ve Telgraf Encümeninin mazbatasını tâyini esami ile reye koyacağız. Kabul edenler beyaz, etmiyenler kırmızı reyler istimal buyursunlar.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Muvazenei Maliye Encümeni görmüş mü efendim?

REİS — Görmüş efendim.

Efendim reyler toplanırken diğer mevadı müzakere edelim.

15. — Askerî Tekaüt ve İstifa kanununun 12 nci maddesinin tadiline dair kanun lâyihası ve Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası

REİS — Askerî Tekaüt Kanununun on ikinci maddesinin tadiline dair Müdafaai Milliye Encümeninin mazbatası var. Okunacak.

Askerî Tekaüt ve İstifa Kanununun on ikinci maddesini tadilen Heyeti Vekileden mevrut ve 4 Kânunusani 1337 tarihinde Kavanini Maliye ve Muvazenei Maliye ve Müdafaai Milliye Encümenlerine havale buyurulup mezkûr encümenlerin mazbatası ile 10 Şubat 1337 tarihinde encümenimize verilen lâyihai kanuniye 18 Şubat 1337 tarihinde inikat eden encümenimizde tetkik ve mütalâa olundu.

Mezkûr lâyihai kanuniyenin kabulü encümenimizcede muvafık görülmüş olmakla Heyeti Umumiyeye berayi arz Riyaseti Celileye takdim kılındı.

18 Şubat 1338

Müdafaai Milliye		
En. Reisi muvakkati	M. M.	Kâtip
Trabzon	Vazifede	Bayazıt
Recai		Dr. Refik
Tokad	Genç	Siverek
Mustafa	Vasıf	Abdülgani
Mersin	Diyarıbekir	Ergani Erzurum
Yusuf Ziya	Hacı Şükrü	Hakkı Salih

REİS — Efendim Bunun tab ve tevziine lüzum var mı? (Hayir sadaları).

O halde efendim ilk ruznameye ithal ve orada müzakere ederiz.

3. — Menteşe Mebusu Yunus Nadi Beyin teşrîî masuniyetinin kaldırılmasına dair Adliye Vekâleti tezkeresi

REİS — Yunus Nadi Bey hakkında Adliye Vekâletinden mevrut evrak var.

MALİYE V. FERİD B. — Kendisi yok efendim.

REİS — Hakkı Behiç Beyin hastalığma dair Divanı Riyasetin... (Yunus Nadi Bey hakkındaki evrakın neticesi ne oldu? sadaları)

REİS — Efendim! avdetlerinde icra edeceğiz. (Neye dair anlayalım sadaları).

MALİYE V. FERİD B. — Reis Bey müsaade buyurur musunuz? efendim, bu, Yunus Nadi Beyle Maliye Vekâleti arasında cereyan etmiş bir vaka üzerinedir. Yunus Nadi Beyin bir teklifi vardı. Malûmu âliniz gazete kâğıtlarının gümrükten istisnası hakkında. Bu babta bir karar lâzım gelirdi. Heyeti Vekile kararını verebilmek üzere tabii kendisinden izahat almak lâzımgeliyordu. O izahat kendisinden sorulmasına mukabil Maliye Vekâletine biraz taarruzu muhtevi bir şey yazmıştı. Tabiatiyle bu alelusul müddeiumumiye havale edildi. Hakkında takibat yapılabilmek için müddeiumumilikçe Meclisten müsaade istenildi. Fakat kendisi şimdi burada yoktur. O noktai nazardan avdetine talik edilsini (Pekalâ sesleri).

SALİH Ef. (Erzurum) — Gelsinde... mesele pek açıkta.... barıştırırız.

MEMET ŞÜKRÜ B. (Karahisar) — Kanunen bir adam gazetesinde yazmış olduğu şeyden dolayı mesul olabilir. Eğer Maliye Vekâleti aleyhinde yazılan şey bir cürmü kanuni teşkil ediyorsa Maliye Vekili mehakimi aidesine ikamei dâva eder. Bunun emsali çok görülmüştür. Bunu Ferid Beyin herkesten daha iyi bilmesi iktiza eder. Mehakimi aidesi Yunus Nadi Beyi Riyasetten ister.

MALİYE V. FERİD B. — Bu da öyle olmuştur.

MEMET ŞÜKRÜ B. — Şimdi henüz mahkemeye müracaat etmeden.....

MALİYE V. FERİD B. — Edilmiştir efendim. Adliye istiyor. Ferid Bey, yaptığını bilir Beyefendi (Handeler).

MEMET ŞÜKRÜ B. — Şu halde mesele yoktur. Yunus Nadi Bey buraya geldiği zaman mevkii müzakereye konur.

4. — Denizli Mebusu Hakkı Behiç Beyin mezuniyet talebine dair takriri ve Divanı Riyaset kararı

REİS — Efendim Hakkı Behiç Bey rahatsız bulunduklarmdan Mebus Operatör Emin Beyden almış oldukları raporla beraber Meclisi âlinize müracaat ediyorlar ve mezun telâkki edilmesini rica ediyorlar, Divan da Heyeti Umumiye karar versin diye Heyeti Umumiyeye sevkediyor... (Rapor okunsun sadaları).

MUSTAFA B. (Tokad) — Bu adam hiç devam etmiyor, ya gelsin, ya istifa etsin.

— Rapor —

Denizli Mebusu Hakkı Behiç Beyefendi bir buçuk mahtanberi müptelâ olduğu zatürreeden dolayı tahtı tedavimde olup henüz zaif bulunması ve kasabatında müzmin surette seyir edegelen iltihap dolayısiyle daha iki mah kadar hanesinde istirahat ve tedaviye muhtaç bulunduğu mübeyyin raporum talebine mebni tanzim kılındı.

1 Şubat 1337
Bursa Mebusu
Operatör Emin

VEHBİ Ef. (Konya) — Reisbey, söz istiyorum.

TAHSİN B. (Aydın) — Bunun hakkında söz söylenmez, ya kabul, ya ademi kabul.

VEHBİ Ef. (Konya) — Müsaade büyurun. Hakkı Behic Bey şimdi hastadır. Diyeceğim yok. Fakat hasta olmadığmda da Hakkı Behiç Beyi altı aydanberi burada gören varsa söylesin rica ederim.

REİS — Efendim bunu reye koyuyorum. Me-

zun addedenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul etmiyenler ellerini kaldırsın. Kabul edilmedi. (Ne olacak? sadaları). (Haber gönderelim hasta olmasın sadaları).

4. — TEKLİFLER

1. — Bursa Mebusu Operatör Emin Beyin, Mecalisi idariyenin lâğvine dair teklifi kanunisi (2/229)

REİS — Efendim Meclisi idarelerin lâğvine dair Emin Beyin teklifi var. Bunu Lâyiha Encümenine gönderelim.

HAMDİ NAMIK B. (İzmit) — Emin Bey kim?

REİS — Operatör Emin Bey.

2. — Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin, Bilecik'te ciheti Maliyece zaptedilmiş olan sinema makinasiyle kütüphanenin belediyeye terkine dair takriri

REİS — Sinema makinesi hakkında Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin takriri var.

Riyaseti Celileye

İttihadı Terakkı zamanında halkın istifadei hakikiyesi için ahalinin ianesiyle mübayaa olunan sinema makinesi ile kütüphanede bulunan külliyetli kitaplara ahiren Maliyece vezıyed olunmuş idi. Mezkûr makina ötede beride sürünmek suretiyle harap olmakta olduğu gibi kitaplar dahi herkesin, daha doğrusu alanın elinde kalmak suretiyle mevcudu hitam bulmakta olduğu maatteessüf istihbar edilmiştir.

Her ne kadar mezkûr makina ve kitaplar İttihadı Terakki dairesinde bulunması yüzünden Maliyece vazıyed edilmiş isede esasen mezkûr makina ve kitapları ahali kendi istifadeleri için mübayaa edip İttihadı Terakkinin şahsiyeti maneviyesine taallûku olmayarak doğrudan doğruya ahalinin olması itibariyle istifadelerinin idameleri tabiî bir keyfiyet olduğundan hem ötede beride mahv ve harap olmamak ve hem de halk lüzumu veçhile istifade eylemek üzere mezkûr makina ve kitapların belediyeye devri hususunun Maliyeye havale buyurulmasını teklif eylerim.

22 Şubat 1337
Ertuğrul Mebusu
Mustafa Kemal

MALİYE V. FERİD B. — Mustafa Kemal Bey refikı muhterememiz Bilecik'te böyle sinema makinesiyle bir takım kitaplar bulunduğunu ve bunların belediyeye terki daha muvafık olacağını bendenize söylediler. Bendeniz dedim ki, bunlar mademki Maliyeye devredilmiştir. Maliyenin malıdır. Doğrudan doğruya bir kanun olmadıkca bunların hiç birisini bir tarafa veremem. Maamafih Heyeti Celileye bir teklif ile müracatta bulunacak olursanız benim de bu hususta bir itirazım olmaz demiştim. Fakat hiç zannetmiyordum ki, Beyefendi kitapların böyle kayıp olduğunu, makinenin tozlar içinde kaldığını, ve saireyi şeyedecekler, bunları belediye almak için bir vesile ad buyuracaklar. Herhalde o ciheti kendileri geriye almadıkça bendeniz onları geri vermeğe taraftar olmıyacağım. Eğer bu tarzda zayiata uğrayan bir şey olduysa bana bildirmeleri lâzımgelirdi değil mi efendim? Yalnız iadesinden bahis buyurdunuz, tavzih etmek isterim. Elinizde mevcut olanlardan lüzumsuzlarını derakap satarım. Bunlar da bu suretle olabilir. Fakat bunların ne zayi edildiklerine ne de tozlandıklarına dair elimde bu dakikaya kadar bir malûmat yoktur.

MUSTAFA LÛTFİ B. (Siverek) — Alındığı vakit kanunen mi alınmıştır?

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Bu makineli takrir hakkında icabeden muameleye dair sahibi takrir izahat versin.

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendim, İttihat ve Tarakki rahmetullahialeyh rahmeten vâsia.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Aleyhü mayestahak...

SALİH Ef. (Devamla) — Bu memleket namına ümmetimuhammet buna para vermiş, kitap almış, sinema almış. Kendi terakkisi için, meselede İttihat ve Terakki falan bir şey yoktur. Bu memleketin tenvirine ait olan bir husustur. Ferid Beyefendinin buna vaziyed edipte satmasına teessüf ederim. Çünkü o Feridakinin usulü idi. Bu, muhterem kardeşimizdir. Öteki Feridakidir. Feridakinin eserine tebaiyet etmemelidir. Kendisinden rica ederim, bunu memleketin belediyesine terketsin, bundan el çeksin.

MALİYE VEKİLİ FERİD B. — Satan yok.

REİS — Efendim, bu takriri reye koyorum, kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmedi.

Efendim telgraf memurlarının maaşlarına zam icrasına dair olan kanunu reye koymuştuk.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Ne kabul olunmadı? Rica ederim, kendi kitabımızı kendimiz istiyoruz. Nasıl kabul edilmez efendim. Bu makineyi alan ahalidir. Kendi malımızı kendimiz istiyoruz. (Gürültüler).

REİS — Efendim herkes birden söylerse tabiî dinleyemem.

MALİYE VEKİLİ FERİD B. — Böyle birşey mevcut ise Maarife devrederiz.

MUSTAFA KEMAL B. — Bunları halk almıştır. Halk kendi malını istiyor. Milletin kütüphanesidir bu... Rica ederim, aksini reye koyunuz.

REİS — Kabul olunmadı. Meclisi Âlinin kararı var ben şahsen bir şey yapabilir miyim?

Telgraf memurlarının zam maaşı hakkındaki âra:

Efendim 103 zat reye iştirâk etmişlerdir. 77 kabul, 16 ret. Bu suretle kanun kabul edilmiştir.

On dakika teneffüs

İKİNCİ CELSE

Açılma saati : 3,20 sonra

REİS — İkinci Reisvekili Hasan Fehmi Beyefendi.

KÂTİPLER : Ata B. (Niğde), Feyyaz Âli B. (Yozgad)

REİS — Celse küşat edildi.

5. — Muvazenei Maliye Encümenine şubelerden intihap edilen âza

REİS — Muvazenei Maliye Encümeni âzalığına birinci şubeden Veli Bey (Burdur), Neşet Bey (Kângırı), Kâzım Hüsnü Bey (Konya), ikinci şubeden Mazhar Müfit Bey (Hakkâri), Safa Bey (Adana), Celâleddin Bey (Trabzon), üçüncü şube henüz intihabını yapmamış; dördüncü şubeden Amhet Hilmi Bey (Kayseri), Hacı Bekir Efendi (Konya), Rasim Bey (Sivas), beşinci şubeden, Mustafa Kemal Bey (Ertuğrul), Hasan Bey (Trabzon), Reşat Bey (Saruhan), intihap edilmişlerdir. Yalnız üçüncü şube intihabatını icra etmemiştir. Onlar da bugün yarın intihabatını bitirirler. Encümenin ekseriyeti azimesi temin edilmiştir. Binaenaleyh evrakı devralırlar. Âzalar Encümene teşrif edip bütçelerin müzakeresine mübaşeret etsinler.

VEHBİ Ef. (Konya) — Muvaffakiyetlerine dua ederiz.

6. — Beşinci şubeden Saruhan Mebusu Reşat Beyin, Tetkiki Hesabat Encümenine ve Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyin, şube kâtipliğine ve Kayseri Mebusu Rifat Beyin Dördüncü şube Reisliğine intihapları

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Beşinci şubeden bir iki intihap daha var, hepsi bir takrirde yazılmıştır.

REİS — Beşinci Şube Tetkiki Hesabat Encümenine Saruhan Mebusu Reşat Beyi ve Şube kitabetine de Yozgad Mebusu Süleyman Sırrı Beyi intihap etmişlerdir. Dördüncü Şube; Riyasetine Kayseri Mebusu Rifat Beyi intihap etmiş. Berayi malûmat Heyeti Celilenize arzolunur.

3. — Tokad Mebusu Mustafa Beyle arkadaşlarının, Karahisarı Şarkî Mebusu Mustafa Beyin Teşkilâtı Esasiye kanununun tadiline dair teklifinin reddi hakkında takriri

Riyaseti Celileye

Teşkilâtı Esasiye kanununu tadil maksadiyle yazılıp Encümeni mahsusunda derdesti tetkik bulunan Mustafa Beyin teklifi, bundan yirmi gün evvel Teşkilâtı Esasiye Kanununun müzakeresi esnasında reddedilmiş olduğundan ve Nizamnamei Dahili mucibince reddedilen teklifler o seneki içtimada tekrar mevzuubahis ve müzakere olamıyacağından keenlemeyekûn addini teklif ederiz.

21 Şubat 1337

Tokad	Tokad	İzmit
Mustafa	Rifat	Hamdi
Ankara	Yozgad	Kırşehir
Şakir	Bahri	Yahya Galib
Yozgad	Malatya	Diyarbekir
Süleyman Sırrı	Feyzi	Kadri
Bayazıt	Ergani	Kırşehir
Dr. Refik	Okunamadı	Sadık
İsparta		Üsküdar
Hüseyin Hüsnü		Salâhaddin

(Reddolundu geçti sadaları).

REİS — Efendim, Encümeni Mahsus, Heyeti Vekilenin vazife ve salâhiyetine dair olan lâyihai kanuniyenin tanzimi için Heyeti Celileniz tarafından intihap olunmuştur. Yalnız Teşkilâtı Esasiye Kanunun tadiline müteallik evvelce Mustafa Bey tarafından verilip Encümeni Mahsusa verilen teklifin şimdi okunan takrirde keenlemeyekûn addini teklif ediyorlar binaenaleyh şimdi okunan takriri kabul buyuranlar lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edildi efendim.

NECİB B. (Ertuğrul) — O mesele zaten halledildi. (Halledilmiştir sesleri).

REİS — Bütçe müzakeresine geçiyoruz. Fakat müzakeresi bütçeye taallûk eden vilâyat mecalisi umumileri âzalarına verilecek yevmiyeler hakkında bir lâyiha vardı, onun müzakeresine geçiyoruz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Tarik bedelinin bir maddesi kalmıştı, Encümen iade etmiştir. Lûtfen o da çıksın.

16. — Meclisi Umumî ve Encümeni daimî âzasına verilen tahsisatın tezyidine dair kanun lâyihası ve Kavanini Maliye ve Dahiliye Encümenleri mazbataları

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

28 . XII . 1336

Meclisi Umumî ve Encümeni daimî âzasına verilecek tahsisat ve harcirahın tezyidi hakkında Heyeti Vekilenin 26 . XII . 1336 tarihindeki

içtimaında tasvip olunan lâyihai kanuniye sureti musaddakasiyle esbabı mucibe lâyihası rapten takdim kılınmakla ifayi muktazasını ve neticesinin iş'ar buyurulmasını rica ederim.

Türkiye B. M. M. Reisi
M. Kemal

Esbabı mucibe lâyihası

İdarei Umumiyei Vilâyat kanunu muvakkatini 116, 140 ncı maddeleri yerine kaim olmak üzere kaleme alınan ve metinleri merbutan takdim kılınan mevaddı kanuniye adaleti mübremenin emir eylediği bir mecburiyetin neticei ilhamıdır. Kanunu muvakkatin 116 ncı maddesinde Meclisi Umumî âzalarına elli kuruş yevmiye itası tensip edilmistir. Harbi Umumiden mukaddem gerek tahsisatı yevmiye gerek harcirah makadiri derecei kifayede bulunduğu cihetle mucibi şikâyet ve itiraz görülmemişti. Harbi Umuminin ilâd eylediği esbabı cedidei iktisadiye her şeyi zirüzeber eylediği gibi şeraiti maişeti de esasından tebdil etmiştir. Kavaimi nakdiyenin ihracı altın ve kâğıt fiyatları arasında bire beş nispetinde mühim bir fark husule getirerek eşyanın altın ve evrakı nakdiyeye nispetle iki türlü fiyatı mevcut olduğu gibi beş seneye karip bir müddet temadi eden harp binlerce müstahsılı toprağa kalbetmekle her milletin kabiliyet ve kudreti istihsaliyesini fevkalâde tenzil etmiştir. Şu halde her kavaimde eşyanın ve bilhassa mevaddı mübremei hayatiye istihsalinin sabıkına nispetle bire on bazı kere daha fazla miktarda tenezzül eylediği şüphesizdir. Şu halde hâlâ alelûmum eşyanın fiyatında görülen gayritabiî terfi evvelâ altın ve evrakı nakdiye fiyatları arasındaki farktan saniyen eşyanın istihsal yani arzındaki noksandan mütevellittir. Kâffei memaliki mütemeddinede olduğu gibi Hükümeti Seniyece esbabı mezkûre nazarı dikkate alınarak memurin maaşatına kudreti maliye derecesinde zamaim icra edildiği halde Meclisi Umumi ve Encümen âzaları muhassasat ve harcirahları miktarı sabıkında bırakılmıştır. Bu hal ekser mahallerde Meclisi Umuminin içtimaına mâni olacak derecede müşkülâtı bâis olmaktadır. Esbabı fevkalâdei iktisadiyenin zevaline kadar tahsisatı mezkûrenin memurini sairei Devlete kıyasen nısabı mâkul ve meşruuna iblâğı farizadan görülmüştür. Büyük Millet Meclisinin nazarı tetkik ve takdirine arzedilen mevaddı malûmenin tesrii müzakere ve intacı müsterhamdır.

24 Ağustos 1336

İdarei umumiyei vilâyat kanunu muvakkatinin yüz on altıncı maddesi makamına kaim olmak üzere tanzim olunan maddei mahsusa

MADDE 1. — Meclisi Umumî âzasına hazır bulundukları her yevmi içtima için iki lira muhassasat ve şehri üç bin kuruş harcirah ita olunur.

Yüz kırkıncı maddenin yerine kaim olmak üzere tanzim olunan maddei mahsusa

MADDE 2. — Encümeni vilâyet âzasına Meclisi Umumi kararıyle şehri altı bin kuruşu tecavüz etmemek üzere tahsisat ita olunur.

MADDEİ MUNZAMMA 3. — İşbu tahsisat memurine verilmekte olan pahalılık zammının ilgasına kadar devam eder.

MADDE 4. — İşbu kanun tarihi neşrinin ferdasından muteberdir.

MADDE 5. — İşbu kanunun tatbikına Dahiliye Vekâleti memurdur.

26 Kânunuevvel 1336

Büyük Millet Meclisi Reisi		Şer'iye V.
Mustafa Kemal		Hasan Fehmi
Müdafaai Milliye V.		Adliye V.
Fevzi		Celâleddin Arif
Dahiliye V. Na.		Hariciye V. V.
Dr. Adnan		Ahmet Muhtar
Maliye V.	Maarif V. Na.	Nafıa V.
Ahmet Ferit	Ahmet Ferit	
İktisat V. V.		Sıhhiye V.
Seyahatta		Dr. Adnan

Erkânı Harbiyei Umumiye Reis Vekili
Fevzi

Kavanini Maliye Encümeni mazbatası

İdarei Umumiyei Vilâyet Kanununun 116 ncı maddesi makamına kaim olmak üzere berveçhiâti maddei mahsusa kabul edilmiştir.

MADDE 1. — Meclisi Umumî âzalarına devamı müzakerat müddetince yevmiye iki lira muhassasat ve şehri iki bin kuruş itibariyle harcirah verilir. Meclisin münakit olduğu merkez halkından olan âzanın işbu yevmiyeye istihkakı hakkı huzura şarttır. Mülhakattan gelmiş olan ve bilâfasıla gerek Encümenlerde ve gerek içtimai umumide bilâ maazeret üç defa ispatı vücut etmeyen taşralı âzadan kıstelyevm icra edilir.

Yüz kırkıncı maddenin yerine kaim olmak üzere maddei mahsusa:

MADDE 2. — Mahallî Muvazenei hususiyesinin istitaatı malisine göre ve meclisi umumî kararıyle Encümeni vilâyet âzalarının dairei intihabiyesi başka olsa bile Meclisin münakit olduğu merkez halkından olanlarına şehrî üç bin kuruş ve mülhakat âzasından olupta otel, mesken icarı ve masarifatı zaruriyei saire ifasına mecbur kalanlarına şehrî beş bin kuruşu tecavüz etmemek üzere tahsisat ita olunur.

MADDE 3. — Mecliste ispatı vücut etmeksizin gıyaben istihsali mezuniyet eden âzaya yevmiye verilmez. Mecliste ispatı vücut ettikten sonra me-

zuniyet talebinde bulunan âzaya da on günü tecavüz eden müddeti mezuniyeti için tahsisat verilemez.

MADDE 4. — Bir aydan fazla mezuniyet alan Encümen âzalarının ancak bir aylık tahsisatı verilerek mütebakisi katolunur.

MADDE 5. — İşbu muhassasat memurine verilmekte olan pahalılık zammının ilgasına kadar devam eder.

MADDE 6. — İşbzu kanun tarihi neşrinin ferdasından muteberdir.

MADDE 7. — İşbu kanunun icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

Heyeti Vekile teklifi kanunisi berveçhi mâruz surette tadilen kabul olunmuştur.

8 Kânunusani 1337

Kavanini Maliye En. Reisi Na.	M. M.
Yahya Galip	Konyada
Kâtip Na.	
Cemil Halil	

Dahiliye Encümeni mazbatası

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

İdarei Umumiyei Vilâyat kanununun 116 ncı maddesi makamına kaim olmak üzere maddei mahsusadır :

MADDE 1. — Meclisi umumî âzalarına devamı müzakerat müddetince yevmi iki lira muhassasat ve şehrî üç bin kuruş itibariyle harcırah verilir. İntihaptan evvel Meclisin münakit olduğu mahalde ikametgâh sahibi olan âza işbu yevmiyeye huzuriyle istihkak kesbeder. Mülhakattan gelmiş olan ve bilâ fasıla gerek encümenlerde ve gerek içtimaı umumide bilâmazeret üç defa isbatı vücut etmeyen taşralı âzadan kıstelyevm icra edilir.

Yüz kırkıncı maddenin yerine kaim olmak üzere maddei mahsusa

MADDE 2. — Encümeni vilâyet âzasına Meclisi umumî karariyle şehrî altı bin kuruşu tecavüz etmemk üzere tahsisat ita olunur.

MADDE 3. — Meclıste isbatı vücut etmeksizin gıyaben istihsali mezuniyet eden âzaya yevmiye verilmez. Mecliste isbatı vücut ettikten sonra mezuniyet talebinde bulunan âzaya da on günü tecavüz eden müddeti mezuniyeti için tahsisat verilemez.

MADDE 4. — Bir aydan fazla mezuniyet alan Encümen âzalarının ancak bir aylık tahsisatı verilir.

MADDE 5. — İşbu muhassasat memurine verilmekte olan pahalılık zammının ilgasına kadar devam eder.

MADDE 6. — İşbu kanun tarihi neşrinin ferdasından muteberdir.

MADDE 7. — İşbu kanunun icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

Heyeti Vekilenin teklifi kanunisi ile Kavanini Maliye Encümeninin kabul eylediği esas berveçhi balâ tadilen kabul olunmuş olmakla Heyeti Umumiyeye arzolunmak üzere takdim kılındı.

2 Şubat 1337

Dahiliye En. Reisi	M. M.	Kâtip
Karesi	Konya	Genç
Mehmet Vehbi		Celâl
Âza	Âza	Âza
Kayseri	İzmit	Yozgad
Atıf	Sırrı	Feyyaz Âli
Âza	Âza	Âza
Karahisarışarkî	Diyaribekir	Niğde
Mustafa	Kadri	Atıf

REİS — Heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen zevat isimlerini kaydettirsinler.

MUSA KÂZIM Ef. (Konya) — Efendim, Meclisi Umumî âzaları uzak mesafeden geldikleri halde ancak yirmi lira bir para ile ifayi vazife ediyorlardı. Kırk gün için bu parayı alıyorlardı. Bu miktar evrakı nakdiye olmak itibarile de şüphesiz daha ziyade azalmış, masarifi râhiyelerini bile temin edemiyecek bir raddeye inmiştir.

Meclisi umumiler tarafından intihap edilen Encümen âzaları da yevmiye elli kuruşla ifayi vazife ediyorlar ve bu elli kuruşta ancak yatacakları otel parasını bile temin etmediği halde yemeleri, içmeleri ve saire masarifi, sırf zâti olup kendi keselerinden fedakârlık yapmak suretiyle ifayi vazife ediyorlardı. Eğer meclisi umumiler ve onların intihap edecekleri Encümeni daimilere lüzum varsa - ki şüphesiz vardır - hidematı âmmenin daha ziyade taammüm ve tevessü ettiği böyle bir zamanda bunların Heyeti Umumiyelerini ilgaya da imkân yoktur. Bendeniz tahsisatlarının teklif veçhile kabulünü teklif ederim.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Hoca Efendi Hazretleri; encümeni daimî âzaları tahsisatı fevkalâde alıyorlar mı, almıyorlar mı?

MUSA KÂZIM Ef. (Devamla) — Almıyorlar, tahsisatı fevkalâde, umumî bütçeden maaş alan memurine mahsustur. Varidatı hususiyenin esasen bütçesi müsait olmadığından simdiye kadar tahsisatı fevkalâde olarak para almamışlardır.

RİFAT B. (Kayseri) — Bütçesine göre almıştır.

REİS — Heyeti umumiyesi hakkında müzakereyi kâfi görüp maddelere geçilmesini kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Maddelere geçildi.

MADDE 1. — Meclisi umumî âzalarına devamı müzakerat müddetince yevmi iki lira tahsisat ve şehrî üç bin kuruş itibariyle harcırah verilir. İntihaptan evvel Meclisin münakit olduğu mahalde ikametgâh sahibi olan âza işbu yevmiyeye huzuriyle kesbi istihkak eder. Mülhakattan gelmiş olan ve bilâ fasıla gerek encümenlerde ve gerek içtimaı umumide bilâmazeret üç defa ispatı vücut etmeyen taşralı âzadan kıstalyevm icra edilir.

VEHBİ Ef. (Konya) — Efendim, malûmya meclisi umumiler şimdi münakittir. Bildiğimiz ye bilmediğimiz yerlerden birçok mektup, telgraflar alıyoruz, müstaceliyet kararı yoksa lûtfen müstaceliyet kararı teklif buyurun! (Doğru sesleri).

REİS — Bu lâyihai kanuniyenin müstaceliyetle müzakeresini kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Müstaceliyet kabul edildi.

Madde hakkında söz istiyen var mı?

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Vilâyatta bulunan mecalisi umumiye, ki biz onun unvanını vilâyet şûraları olmak üzere kabul ettik, Bunlar Meclisi Millinin vilâyetlerde âdeta bir nümunesini, modelini teşkil ediyor. Malûmu âlileri bu sırada hayat pahalıdır. Maamafih her tarafın galası da müsavi değildir. Onun için yevmiye miktarının haddi asgari 200 kuruş olmak üzere mahalleri vilâyat şurasınca tâyin edilmesini bendeniz teklif ediyorum.

NEŞET B. (Kânkırı) — Azamisi ne olacak?

HASAN BASRİ B. (Devamla) — Azamisi dört lirayı tecavüz etmez diyebiliriz. Mademki vilâyat şûraları kendilerine bahşedilen hukuk dairesinde birtakım salâhiyetleri haizdir. Bunların arzettiğim haddi geçmemek üzere tahsisat meselesindede haizi salâhiyet olmaları icabeder zannederim. Binaenaleyh, bunu Heyeti Muhtereme'ye teklif ediyorum. Arzu edilirse ayrıca bir de takrir takdim edeyim.

REİS — Efendim, başka söz alan yok. Birinci madde hakkında bir takrir var okuyoruz.

Riyaseti Celileye

Mevkii müzakerede bulunan kanunun birinci maddesinde Encümen âzalarının maaşını da tahdit muktazi bulunduğundan bu maddeye (Encümeni daimî âzalarının maaşı da kırk lirayı tecavüz edemez) fıkrasının ilâvesini teklif eyleriz.

Kayseri	Kayseri	Kayseri
Rifat	Ahmet Hilmi	Sabit

(Muvafık sadaları).

Riyaseti Celileye

Verilecek yevmiyenin üç liraya iblâğını teklif ederim.

Kastamonu
Dr. Suat

Riyaseti Celileye

Yevmiyelerin 200 ilâ 400 olmak üzere vilâyat şûraları tarafından takdirini teklif ederiz.

Karesi	Karesi
Abdülgafur	H. Basri

Riyaseti Celileye

Birinci maddenin nihayetine (Mecalisi umumiye âzalarından Encümeni daimî olmak üzere tefrik edilen âzaya yevmiyelerinden başka tahsisat verilmez) fıkrasının ilâvesini teklif eylerim.

Ertuğrul
Mustafa Kemal

REİS — Tadilnameler hakkında Dahiliye Encümeninin mütalâası var mı?

HAMDİ NAMIK B. — Hayır.

SALİH Ef. (Erzurum) — Bendeniz bir sey arzetmek istiyorum efendim. Evinden çıkıp bir memleketin menafii için, memleket için hizmet eden bir efendi altmış kuruşa bir yerde yatar, elli kuruşa da sabahtan bir parça peynir ile ekmek yer. Çünkü biz de yiyoruz. 60 kuruştan aksam yemeği, derken bu üç lirayı buluyor. Bendeniz kendi hesabıma arzediyorum ki, bu 3 liradan asağı katiyen idare etmez, hattâ tahsisat meselesi hakkında bahsedildiği zaman buradaki samiin arkadaşlarımız zanneder ki, bu para nedir? Halbuki bu paranın üzerine ben burada para kovarak sarfediyorum. Üc lira ividir. (Gürültüler, olmaz sesleri). Zati âlileri yerli olduğu için takdir edemezsiniz, Akşam yemeği, öğle yemeği, yatak parası.

SABRİ B. (Kastamonu) — Mecalisi umumiyenin tahsisat hususunda olsun müstakil olmalarına taraftarız. Bunu hepimiz isteriz. Bunlar bütçelerini kendileri yapıyorlar. Tahsisatlarında muhayyer olmalıdırlar. Fakat şimdi buradaki İdarei Vilâyet Kanunu o serbestiyi vermemistir. Yalnız salâhiyet verirsek suiistimal olmak ihtimali vardır. Onun için bendeniz Basri Bey gibi, 200 - 400 nisbetinde asgari ve âzami bir miktar tâyin hakkı verilmek hususunda mecalisi umumiyeye vâsi salâhiyet vermek tarafı değilim. Bunda suiistimal olur efendim.

MUSTAFA KEMAL B (Ertuğrul) — Haddi nizamisini yapalım efendim.

SABRİ B. (Devamla) — Bu meclisi umumî âzaları erbabı ticaretten ve ziraattendir, Hattâ kısmı âzamı merkezi liva ahalisindendir. Bunlar dükkânlarında bulunur. Bir fedakârlık yaparlar. Masarifine mukabil olmak üzere iki lira kâfidir.

REİS — Takrirler okundu, tensip buyurursanız takrirler üzerine müzakere açalım. Zaten heyeti umumiyesi hakkında kifayeti reyinize arzetmedim. Fakat söz alan olmadığından takrirlere geçtik. Takrir sahipleri takrirlerini izah etsinler.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Tahsisat hak-

kında suiistimalât ihtimalinden bahsediyorlar. Bunlar yüz binlerce liralık bütçe tanzimi ile mükelleftirler. Sonra yalnız erbabı ticaretin meclisi umumilere gelmesini değil, erbabı irfanın da gelmesini istiyoruz, ki bu da yalnız ticaret ashabı değildir, onun için teklifimizin kabulü zannederim çok muvafık olur.

REİS — Müzakereyi kâfi görenler lûtfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü.

(Kayseri Mebusu Rifat Beyle arkadaşlarının takriri tekrar okundu.)

REİS — Efendim, bu takriri nazarı mütalâaya alanlar ellerini kaldırsın. İndiriniz beyim ellerinizi. Takriri nazarı mütalâaya almıyanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Takrir nazarı mütalâaya alınmadı.

(Kastamonu Mebusu Dr. Suat Beyin takriri tekrar okundu.)

Dr. SUAT B. (Kastamonu) — Efendim, esasen bu miktarın kâfi bir miktar olduğunu izaha lüzum yoktur. Yalnız bazı arkadaşlar o tahsisatın, yani hakkının kendilerine verilmesini beyan eyliyorlar ki kendi tahsisatları hakkında aynı meclisin karar vermesi münasip olmaz zannederim. Şimdi müzakereyi keselim. Otuz lira tâyin edelim ve halihazıra göre bu miktar münasiptir.

REİS — Suat Beyin okunan takririni nazarı itibare alanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Lûtfen indiriniz. Takriri nazarı mütalâaya almıyanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Takrir nazarı mütalâaya alındı.

(Karesi Mebusları Abdülgafur Efendi ile Basri Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Bu, evvelki takrirle tearuz teşkil ediyor ve evvelki takrir kabul edildiğinden reyinize arzetmiyorum.

(Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Efendim, bu takriri nazarı mütalâaya alanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Nazarı mütalâaya alınmadı.

Tokad Mebusu Rifat Beyin de takriri Suat Beyin takririnin aynıdır. Encümene veriyoruz. Kabul edilen takrire göre maddeyi tanzim etsin. 2 nci maddeye geçiyoruz.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Reis Bey; vilâyet şûraları tâbirini kabul ettik, halbuki bu kanunda hep meclisi umumî tâbiriyle geçiyoruz. (Daha tatbikata başlamadık sesleri).

REİS — Efendim, maddeyi Encümene verdik, takrirlerle beraber ıslah etsin, gelsin.

MADDE 2. — Encümeni vilâyet âzasına meclisi umumî kararıyle şehrî altı bin kuruşu tecavüz etmemek üzere tahsisat ita olunur.

REİS — İkinci madde hakkında söz isteyen var mı? (İşitmedik, anlaşılmadı sesleri). (İkinci madde tekrar okundu). (Muvafık sesleri).

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, encümeni daimii vilâyet âzaları evvelce on beş lira maaş alırlardı, lira para. Bunun beş mislini kabul etsek yetmiş beş lira olmak lâzımgelir. Maamafih altmış lira mutedil bir haddir. Bunun kabulü lâzım ve muvafık olur.

REİS — Başka söz alan yok, tadilname de yok. Buyurun Ahmet Bey!

AHMET HİLMİ B. (Kayseri) — Efendim, paramız kâfi gelse de altmış lira, yetmiş lira versek iyi. Fakat dün bir mektup aldım. Garip tesadüf. O mektupta diyor ki : Bu sene meclisi umumii liva bütçesi tanzim olunurken parası kâfi gelmediği için bilûmum köy mekteplerini kapattık, yalnız nahiye mekteplerini bıraktık, bu suretle bütçeyi tevazün ettirebileceğiz, diye bildiriliyor. Kayseri'de zannediyorum ki kırk, elli kadar mektep var idi. Meşrutiyeti mütaakıp her sene peyderpey tezyit olunurken bu sene bütün mektepleri kapatıyorlar. Sırf encümen, ve meclisi umumî âzalarının maaşlarını tezyit etmek için, ki altmış lirayı doksan liraya çıkarıyorlar. Şimdi yalnız nahiye mektepleri kalıyor.

Şu vaziyeti lûtfen nazarı itibare alırsanız iyi olur. Çünkü elîm bir vaziyet, acıklı bir manzara karşısındayız. Her türlü inkılâbatın; bilhassa fikre, ilme istinat etmesi lâzımgelir. Böyle mektepler kapanır ve halk, ahali, cahil bir vaziyette kalırsa zannederim ki ne inkılâbı içtimai ve ne de inkılâbı idari ve siyasimizden bir fayda hasıl olmaz ve binnetice milletimiz elîm bir vaziyete mâruz kalır. Herhalde bunu nazarı dikkate alarak maaşlarını daha noksanına indirmek mümkün olursa indirilmesini rica ediyorum.

REİS — Encümen namına mütalâa var mı?

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Vilâyat Kanunu Dahiliye Encümeninde derdesti tetkiktir. Vilâyata fazla varidat gösteriliyor. Binaenaleyh Beyefendinin buyurdukları mahzur burada vârit değildir. Maddenin aynen kabulü lâzımdır.

MUSA KÂZIM Ef. (Konya) — Âzanın adedi âzami dört veyahut ikidir. İki veyahut dört âzaya iki, üç lira fazla verince, ne mekâtibi seddedecek ve ne de tenkis edecek bir hal husule gelir. (Doğru sesleri).

HAMDİ NAMIK B. (İzmit) — Tahsisat miktarının tâyinini meclisi umumiyeye havale buyurdunuz. Bunlar mahallî rayicini, es'arını takdir ederek bir miktar tâyin ederlerse daha iyi olur.

REİS — Efendim, bu madde hakkında söz alan yok. Müzakereyi kâfi görenler lûtfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü.

Tadilname olmadığı için maddeyi aynen reyinize arzediyorum. Encümenin teklifi veçhile ikinci maddeyi kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. İkinci madde aynen kabul edildi.

MADDE 3. — Mecliste ispatı vücut etmeksizin gıyaben istihsali mezuniyet eden âzaya yevmiye verilmez. Mecliste ispatı vücut ettikten sonra mezuniyet talebinde bulunan âzaya da on günü tecavüz eden müddeti mezuniyeti için tahsisat verilemez.

REİS — Üçüncü madde hakkında söz isteyen var mı? (Kabul sesleri).

Üçüncü maddeyi kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Üçüncü madde kabul edildi.

MADDE 4. — Bir aydan fazla mezuniyet alan encümen âzalarının ancak bir aylık tahsisatı verilir.

REİS — Dördüncü madde hakkında söz isteyen yok. Dördüncü maddeyi Encümenin teklifi veçhile kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edildi.

MADDE 5. — İşbu muhassasat memurine verilmekte olan pahalılık zammının ilgasına kadar devam eder.

HAMDİ NÂMIK B. (İzmit) — Anlaşılmıyorsa encümen namına izah edelim (Anlaşıldı sesleri).

REİS — Efendim söz alan yok, tadilname de yok. Beşinci maddeyi encümenin teklifi veçhile kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Beşinci madde kabul edildi.

MADDE 6. — İşbu kanun tarihi neşrinin ferdasından muteberdir.

REİS — «Tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır» şeklini bütün kanunlarda yazıyoruz. Onun için bunun da öyle olması lâzımdır.

VEHBİ Ef. (Konya) — Müsaade buyurun . . Efendim burada düşünülecek bir cihet var. Tarihi neşrinden itibaren ki, yarın neşrolunacak. Fakat otuz gündenberi inikat eden meclis âzaları var. Boyuna buraya mektup ve telgraf yağdırıyor. Bu tarzda olursa onlara şümulü olamaz. Anın için bu devrei içtimaiyeye şâmil demek muvafıktır (Gürültüler, muvafık sesleri).

REİS — Encümen namına mütalâa var mı?

HAMDİ NÂMIK B. (İzmit) — Efendim kanunun, bütün kavanin gibi tarihi neşrinden muteber olması lâzımgelir. Tabiî evvelce içtima edenlere şâmil olamaz.

VEHBİ Ef. (Konya) — Efendim rica ederim. Bugün içtima etmiş, 20 - 30 gün de geçmiştir. Onlara vermeyip filâna vermek nasıl olur?

NEŞET B. (Kângırı) — Geçenlerde cephe zammı hakkında öyle bir kanun kabul ettik zannederim. Bir ay evvel olmasını kabul etmiştik. Bu da kabul edilebilir.

HAMDİ NÂMIK B. — Batıldır. Efendim batıl şey makisünaleyh olabilir mi?

HASAN BASRİ B. (Karesi) — 1336 senesi devrei içtimaiyesinden itibaren mer'i olması lâzımdır. Çünkü mecalisi umumiyeden çoğu elyevm hali içtimadadır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim bendenize kalırsa elyevm hali içtimada bulunan ve bu kanunun neşrinden sonra içtimaına hitam verecek olan meclis de bundan istifade eder. Fakat içtimaına hitam vermiş ve aradan bir ay geçmiş olanlar bundan istifade edemez.

REİS — Bu madde hakkında müzakereyi kâfi görenler lûtfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü. Makabline teşmili için tadilnameler vardır.

Riyaseti Celileye

Altıncı maddenin (Bu seneki devrei içtimaiyeye şümulü) şeklinde tadilini teklif ederim.

Hüseyin Hüsnü

Riyaseti Celileye

Kanunun 1336 devrei içtimaiyesinden itibaren mer'i olmasını teklif ederiz.

Karesi Abdülgafur — Karesi H. Basri

REİS — Bir takrir daha var.

Riyaseti Celileye

İşbu kanuna (1337 senesinden itibaren meriyülicradır) ibaresinin ilâvesini teklif eylerim.

Akif

REİS — Müsaade buyurun efendim. Evvelâ tadilnameleri reyinize arzediyorum.

Maddeyi «İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicra» şeklinde kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Efendim, indiriniz ellerinizi lûtfen. 1337 senesi ki senenin mebdei Kânunusanidir. Eğer murat bu ise bunu tashih edelim.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Mecalisi umumiyede de muteber olan sene, senei maliyedir.

HAMDİ NÂMIK B. (İzmit) — Efendim müsaade buyurun. 1337 martından denilirse kabul ediyoruz.

Encümen namına . . .

VEHBİ Ef. (Konya) — Nasıl olur? İçtima edenler var bugün.

AVNİ B. (Saruhan) — Bazı mecalis toplandı, dağıldı.

REİS — Efendim takriri reyi âlinize arzediyorum. Akif Beyin takririni kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmedi. (Bir daha okunsun sesleri). On defa okundu.

Altıncı maddenin diğer takrirlerine geçiyoruz. İkisi de aynı mealdedir. Basri Bey ve Abdülgafur Efendinin. Diğerinin imzasını okuyamıyorum. Altıncı maddenin bu seneki devrei içtimaiyeye şümulünü ihtiva ediyor. Bu takrirleri kabul buyuranlar - ki ikisi de bir mealdedir - bunu kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. İndiriniz lûtfen ellerinizi . . Bu takrirleri nazarı mü-

talâaya almıyanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Takrirler nazarı mütalâaya alınmadı.

Riyaseti Celileye

Maddenin «İşbu kanun ahkâmından kanunun neşri tarihinde münakit olan mecalisi umumiye âzaları istifade eder» şeklinde tadilini teklif eylerim.

Yozgad
Süleyman Sırrı

HAMDİ NÂMIK B. (İzmit) — Efendim encümen namına böyle bir kaydi istisnai kabul edemeyiz. Mademki mebdei içtimaı . . . (Gürültüler). Hali inikadda bulunanlar ne yapacak? (Gürültüler). Bunun için kabul edemeyiz.

REİS — Efendim takrir okundu, encümen de mütalâasını söyledi. Süleyman Sırrı Beyin şimdi okunan takririni nazarı mütalâaya alanlar lûtfen ellerini kaldırsın. Lûtfen indiriniz ellerinizi. Nazarı mütalâaya almıyanlar lûtfen ellerini kaldırsın Nazarı mütalâaya alınmadı.

VEHBİ Ef. (Konya) — Müsaade buyurun, kanunu yapmaktan ne fayda hâsıl oldu?

HAMDİ NÂMIK B. (İzmit) — Efenlim malûmu âliniz müstaceliyet kararı var.

REİS — Efendim 6 ncı maddeyi «İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır» yolunda tadil ederek kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edildi.

MADDE 7 — İşbu kanunun icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

REİS — Yedinci maddeyi kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edildi.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Efendim şimdi ne olacak? Elyevm meclis münakit bulunuyor.

7. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1 — Antalya Mebusu Rasih Efendinin, talebe ve muallimlerin askerlikten tecillerine (2/103), Oltu Mebusu Yasin Beyin, Muallimlerin askerlikten tecillerine dair (2/113) numaralı teklifi kanunileri ve Maarif ve Müdafaai Milliye Encümeni mazbataları

REİS — Talebe ve mualliminin askerlikten tecili hakkındaki kanunun iki maddesini tashih için encümene idae etmiştik. Gelmiştir. Tensip buyurursanız, o maddeleri müzakere edelim.

MADDE 2. — Bilûmum mekâtibi resmiye ile Maarif Vekâletince musaddak mekâtibi hususiyenin müdür ve muallimleriyle tedrisatı iptidaiye müfettişleri ve eimme medreseleri ve darülhilâfetülâliye müdür, müfettiş ve müderrisleri ve medarisi ilmiye müderrisleri memuriyetlerinin devamı müddetince bu seferberlikte son mürettebâta dâhil edilmek üzere tecil olunurlar.

REİS — Efendim maddeyi kabul buyuranlar ellerini kaldırsın. Kabul edildi.

MADDE 5. — Tekkesi mevcut olupta eyyamı mahsusasında mukabele ile meşgul ve Şeriye Vekâletince musaddak müraselesi bulunan meşayihin hizmeti askeriyeleri tecil olunur.

REİS — Efendim beşinci maddeyi kabul buyuranlar lûtfen ellerini kaldırsın. Beşinci madde de kabul edildi efendim. Kanunun diğer maddeleri evvelce kabul olunduğundan heyeti umumiyesini kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MÜDAFAAİ MİLLİYE ENCÜMENİ NAMINA Dr. REFİK B. (Bayazıt) — Efendim yedinci, sekizinci, dokuzuncu maddeler kabul edilmemişti. (Edilmiştir sesleri).

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim tarik bedeli nakdî kanunu var.

REİS — Efendim bir maddesi kalmış, o da yedinci maddedir.

MADDE 7. — Son mürettebata sevkedilmek ancak bir kolordu veya müstakil fırka ahziasker mıntakasında Büyük Millet Meclisince ilân edilecek umumî seferberliğe aittir.

REİS — Efendim yedinci madde hakkında söz istiyen yok.

YASİN B. (Oltu) — Reis B., encümenden bir şey sual edeceğim: Şimdi askerlikte olan muallimler tecil olunacak mı?

Dr. REFİK B. (Bayazıt) — Edilecek efendim. Müdafaai Milliye Vekâleti bu kanun üzerine onları tecil edeceğini söyledi.

REİS — Yedinci madde hakkında söz istiyen yok, tadilnamede yok. Kabul edenler. Lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edildi. Sekizinci madde kabul edilmişti. Tarihi neşrinden itibaren meriülicradır.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Tarihi neşrinden meriülicradır olursa makabline şümulu olamaz. Elyevm silâh altında bulunan askerler tecil edilemez. Bunda mâna yoktur.

Dr. REFİK B. (Bayazıt) — Efendim, altıncı madde kabul edilmiştir.

Elyevm silâh altında bulunupta işbu kanunda musarrah müsaadattan istifade edebilecek olanlar meslekü memuriyetlerine avdet etmek şartiyle terhis olunurlar.

Şuhalde elyevm tahtı silâhta bulunanlar bu kanundan istifade edebilir.

MADDE 8. — İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

REİS — Sekizinci maddeyi kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın.

MADDE 9. — İşbu kanunun icrasına Müdafaai Milliye Vekili memurdur.

REİS — Dokuzuncu maddeyi kabul buyuranlar lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edildi.

Kanunun heyeti umumiyesini kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Heyeti umumiyesi de kabul edildi (Muvafık sesleri).

Efendim, Meclisi umumî âzaları hakkındaki kanunun birinci maddesini nazarı mütalâaya alınan takrir veçhile encümen tadil etmiş.

MADDE 1. — Meclisi umumî âzalarına devamı müzakerat müddetince yevmi üç lira muhassasat ve şehri üç bin kuruş itibariyle harcırah verilir. İntihaptan evvel Meclisin münakit olduğu mahalde ikametgâh sahibi olan âza işbu yevmiyeye huzuriyle istihkak kesbeder. Mülhakattan gelmiş olan ve bilâfasıla gerek encümenlerde ve gerek içtimaı umumide bilâmâzeret üç defa isbatı vücut etmeyen taşralı âzadan kıstelyevm iera edilir.

REİS — Birinci maddeyi encümenin teklifi veçhile kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edildi. Kanunun heyeti umumiyesini kabul edenler lûtfen ellerini kaldırsın. Kabul edildi efendim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Bir madde kalmıştır. Tarik bedeli nakdisi hakkında, Encümenden iade edilmiştir. Lûtfen o da müzakere edilsin.

REİS — Bir yanlışlık olmamak için taşralı âzadan kıstelyevm yapılırsa yerlilerden evleviyetle yapılır.

NEŞET B. (Kângırı) — Kanunda sarahat var, ücret alabilmesi için yerli ahaliden bulunması şarttır, binaenaleyh bunun lüzumu yoktur.

REİS — Tatbikatta bir yanlışlığa mahal kalmamak için... Şu müzakerede bulunan kanunun tatbikatında yanlış bir meal vermesin diyedir.

2. — 1336 senesi Muvazenei umumiye kanunu lâyihası ve Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

A - Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesi bütçesi

REİS — Posta ve Telgraf bütçesine başlıyoruz. Posta ve Telgraf Mülüriyeti Umumiyesi bütçesinin heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı?

RASİM B. (Sivas) — Posta ve Telgraf Müdüri Umumisi Bey izahat verecek efendim. Posta ve Telgraf hakkında.

İSMAİL REMZİ B. (İsparta) — Efendim, bendenize telgraf ve posta idaresi; boş kasadan para sarfedilir gibi geliyor. Varidatı muhammenesi 475 bin küsur lira ve masrafı ise bir milyon üç yüz bin küsur liradır. (İşitilmiyor sesleri). Varidatı 475 bin liradır. Masrafı bir milyon 332 bin liradır. Gerçi masrafı fazla ise de bu fazla masraf için Maliyenin muavenet faslından da (850) bin lira alıyor. Fakat bunu varidatına hiç uğratmaksızın doğrudan doğruya masraf yapıyor. Şimdi birinci defa Maliye muavenet faslından (850) bin lira gösteriyor. Masraf yapıyor. 2 nci defa da Posta ve Telgraf idaresi masraf kısmında (850) bin lirayı sarfediyor. Şu halde varidatı umumiyeye iki defa tesir ediyor demektir. Bunun ikisinin mecmuu bir milyon yedi yüz bin lira eder. Şuhalde varidatı umumiyeye karşı bir milyon yedi yüz bin lira masraf gösterilmiş oluyor. Umuru hesabiyenin tüvazin ve tetabuku için mülhak bir bütçe demek olan Posta ve Telgraf bütçesinin muavenet faslından (850) bin lirayı, varidat kısmında da Maliyenin muavenet faslından alınan 850 bin lirayı varidatiyle mezeederek, varidata zammetmek lâzımgelir kanaatindeyim. Bu hususta yanılıyor muyum? Bilmiyorrum. Maliye Vekili yahut Mazbata Muharriri Bey varsa tenvir buyursun.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ NAMINA RASİM B. (Sivas) — Efendim, Posta ve Telgraf idaresinin masarifatı umumiyesi bir milyon 358 bin liradır. Beyefendinin buyurduğu varidatı Posta ve Telgraf alzetmez. Onu Maliye doğrudan dolruya kendisi alır. Binaenaleyh Posta ve Telgrafın varidatiyle masarifatı birbirine karışmaz. Ancak masarifatı kaydeder. İrattan bahsetmek doğru değildir. O varidatı doğrudan doğruya Maliyeye kabzeder. Buyurdukları gibi masrafı da 180 000 lira yoktur efendim. Masraf 158 bin liralır.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Varidatın ne olduğunu anlayabilir miyiz?

RASİM B. (Sivas) (Devamla) — Masrafı 158 bin liradır. Efendim, masarifatı umumiye, bir milyon (358) bin lira ve varidatı umumiyesi (602) bin (400) liradır. Üst tarafı Maliye varidat faslından yapılır.

İSMAİL REMZİ B. (İsparta) — Varidatı bir kere masraf gösteriyor. Bir de Posta ve Telgraf idaresi gösteriyor. Masraf iki kere oluyor.

RASİM B. — Maliye masraf gösteriyor efendim. O Maliye bütçesindedir. Posta ve Telgraf bütçesinde değildir. Açık konmamıştır.

İSMAİL REMZİ B. — Masrafla varidatı umumiyeye bakın (850) bin lira fazladır.

RASİM B. — Fazla yoktur efendim.

POSTA VE TELGRAF MÜDÜRÜ UMUMİSİ SABRİ B. — Efendim, mâruzatıma müsaade buyurulursa Heyeti Celilenize en samimi teşekkürlerimi takdim ile başlıyayım.

Hükümetin bütün şuabatındaki memurinin vaziyetine bakılacak olursa, hayatı tetkik edilecek olursa hatta bu tetkikat mâzinin pek derin noktalarına kadar irca edilecek olursa görülür ki, memurini Hükümet içinde en biçare, enaz maaş ile çalışmağa mahkûm, Posta ve Telgraf memurlarıdır. Heyeti Muhteremeniz bu sabahki içtimada bu iztırabatı hayatiyeyi hakikaten takdir buyurarak, Posta ve Telgraf memurlarının maaşlarını 800 kuruşa ibłağ buyur-

muşlar. Bundan dolayı evvelâ umum Posta ve Telgraf memurları namına en samimi teşekküratımı Heyeti Muhteremenize takdim ederim ve ümit ederim ki, Posta ve Telgraf memurları da Heyetinizin göstermiş oldukları bu nüvazişkâr himmete medyun oldukları şükranı daha ziyade faaliyet ibraz ederek eda ederler.

Bendeniz 1336 bütçesinin bütün fusul ve mevaddı hakkında izahat vermek istemem efendim. Çünkü Mazbata Muharriri Beyin tanzim etmiş olduğu mazbata, her türlü tafsilâtı belagan mabelağ ihtiva etmektedir. Yalnız şu vesile ile Heyeti Muhteremenize Posta ve Telgraf vaziyeti hazırası hakkında bazı izahat arzetmek isterim.

Hakikaten etrafa bakılacak olursa Posta ve Telgraftan şikâyet mevcuttur. Hiç şüphesiz ki haklıdırlar. Bunu hiç bir suretle müdafaa etmek kudretini kendimde görmedim. Yalnız birazda bu şikâyetin esbabını arzetmek isterim ki; bu suretle Posta ve Telgrafın, uhdesine mevdu vezaifi hüsnü ifa edememesiyle, bu şikâyete meydan vermesinin bazı zaruri sebeplerin tahtı tesirinde olduğunu arzedeceğim:

Posta ve Telgraf idaresinin vaziyeti ne hal almıştır? Ve Hükümetin tesis ettiği vakitdenberi Posta ve telgrafın ıslahı için ne gibi şeyler yapılmıştır? Ve Hükümetin bu idareyi tesis ettiği vakittenberi posta ve telgrafın ıslahı için ne gibi şeyler yapılmıştır ve âtide ne gibi ıslahata muhtaçtır? Bunları Heyeti Muhteremenize müsaadenizle arzedeyim.

Biliyorsunuz ki Posta ve Telgraf Müdiriyeti Umumiyesinin uhdesine mevdu olan vezaif başlıca iki kısımdır. Biri posta, diğeri telgraftır. Maatteessüf telefon muhaberatı henüz memleketimizde tesis edememiştir. Posta ve telgraf muhaberatının hüsnü suretle cereyanı için yine Heyeti Celilenizce malûmdur ki evvelemirde üç şey lâzımdır ve üç şeyin mevcudiyetine mütevakkıftır. Birincisi esaslı bir şebeke, ikincisi o şebekeyi kullanmak için lâzımgelen kuvvet, üçüncüsü de alât ve edevattır.

Malûmu âlileridir ki posta ve telgraf muamelâtı daima bir devletin hayatı siyasiye ve iktisadiyesiyle alâkadar olarak bir şekli mahsus alır. Her devletin bu evsafı hayatiyesi tetkik edilecek olursa görülür ki; bu gibi evsafı vardır ve onunla alâkadardır. Pek çok senelerdenberi, tecrübe neticesi olarak, telgraf şebekeleri hakkında bir şekil takarrür etmiştir. O da; bir güzel şebeke teşkil etmek için, şebeke şu suretle olmalıdır: Vilâyet merkezleri doğrudan doğruya payitahta merbut bulunmalıdır ve vilâyat merkezleri ayrıca birbirine doğrudan doğruya tellerle bağlanmalıdır. Üçüncü derecede; livalar, merbut oldukları vilâyet merkezlerine hatlarla merbut olmalıdır. Kazalar da livalara merbut olmalıdır. Bu itibarla payitaht istediği zamanda memleketinin herhangi bir noktasındaki merkezi vilâyetle derakap alâkadar olur. Her türlü malûmatı istihsal edebilir. Vilâyetler; aralarında hiçbir vasıtaya müracaat etmeksizin, hiç vakit kaybetmeksizin, doğrudan doğruya muhaberelerini tesis edebilmelidir. Çünkü hututu esasiye arasında bir küçük tadliât olursa cereyanı ticari ve siyasiyi tağyir eder. Meselâ hükümet hududu itibariyle bir alâkai siyasiyede bulunur ve o cihette, o şebekenin munzamı olarak, bir hat çeker veyahut da memleketin bazı noktalarında ticareti inkişaf eder ve o noktalarda başka hututu mevcut bulunur. Tetkik ettiğimizde bu hututu munzamma mevcut bulunursa hiçbir vakitte arzetmiş oldğum şekli tağyir etmez; belki itmam eder.

Bizim mazimizdeki şebekeler tetkik edilecek olursa maalesef görülür ki; bu hakikatı fenniyeye ve bu hakikatı medeniyeye muvafık olarak yapılmamıştır. Herhangi bir sebebin tahtı tesirinde olarak payitaht dimağ ittihaz edilmiş ve memleketin bütün hututu payitahta müteveccih, esaslı iki üç tarikten takip ettirilmiştir. Anadolu'da bulunan şebekelerimiz üç tarikten yürürler idi. Bunun birisi; Karadeniz sahillerinden tâ Batum'a kadar olan hututu ihtiva ederek, Geyve'nin öte tarafından, Adapazarı üzerinden İstanbul'a müteveccih bulunur. İkinci tarik; Geyve, Ankara, Sivas ve Sivas'dan ikiye inkisam ederek, bir taraftan Diyarıbekir'e, diğeri Erzurum'a müteveccih olarak gider. Üçüncü tarik, Geyve'den Konya'ya ve vilâyatı saireyi takiben bir yol daha takip eder.

Bu ihtiyacat mazide yalnız payitahtın ihtiyacatına kâfi idi ve hepiniz tahattur buyurursunuz ki, mazideki telgraftan olan şikâyat biran mündefi olmamış ve daima şikâyat mevcut bulunmuştur. Meselâ: Bir İzmir vilâyeti veyahut bir Bursa vilâyeti veyahut herhangi bir vilâyet, Van ile muhabere etmek istediği takdirde birtakım gayritabiî yolları takip etmek lâzımdır. Meselâ İzmir Van'ı bulmak için evvelâ İstanbul'u bulacak, İstanbul da Sivas üzerinden Diyarıbekir'i takip edecek ve bu suretle Van'a gidecektir. Halbuki esasen şebekenin vüsati; memleketin muhtaç olduğu muhaberatı ihtiva edecek derece değildi. Bu itibarla bu hututu arzu olunduğu zamanda açmak imkânsız bulunurdu. Bundan dolayıdır ki muhaberat teehhür ederdi.

Şüphesizdir ki bu şebeke İstanbul'a olan ihtiyacata göre müessesti. Halbuki şimdi vaziyet bütün bütün değişmiştir. Payitaht İstanbul değildir. Bugün payitaht Ankara'dır. Halbuki bu şebeke İstanbul'un ihtiyacatını bile temine kâfi olmadığı halde bugün Ankara'ya hiçbir vakitte kâfi derecede bulunamaz. Çünkü arzettiğim gibi; tariklerden yalnız birisinin üzerinde bulunuyor. Ankara ve diğer tariklerden gayet uzaktır. Diğer tariklerde acaba alâkası yok mudur? Var-

dır! Meselâ Ankara ile Konya hututu umumiyenin haricinde olmak üzere Kayseri'den tek bir veya iki tel bulunabilir, fakat demin arzettiğim veçhile, her tel ihtiyacı temin edemez. Esas olarak doğrudan doğrnya makaralar, teller arasında doğru teller olmak lâzımdır. Kayseri üzerinden giden telin üzerinde ise hiç olmazsa kırk elli merkez vardır.

Ankara payitaht oluşuna nazaran, şebekenin bu mahzuriyle beraber, şebekede ikinci bir mahzur daha var. O da; hâdisatı harbiye dolayısiyle telgraf şebekemiz uzun bir müddettenberi tamir edilmemiştir. Halbuki telgraf hatları gayet nazik olduğu kadar, bir ehemmiyeti haizdir. Teller. eğer kendilerinde bulunması icabeden evsafı biraz ihlâl edecek bir hal olursa istinkâf eder. Bunun için birinci düşünülecek nokta, tellerin matlup olacak irtifada bulunması ve tellerin mebdelerinden müntehasına kadar nakletmiş oldukları kudreti elektrikiyeyi ziyaa meydan vermiyecek bir surette nakletmesidir ve gördüğünüz veçh üzere fincan tâbir edilen müceerritlere. vesaite muhtaçtır. Belki seyahatlerinizde maatteessüf bunların direklerde madum ve mefkut olduğunu görürsünüz. Bu fincanların mefkudiyeti şüphesiz ki kudreti elektrikiyenin ziyama sebebiyet verir. Bu ziya neticesidir ki; makine, vasati olarak saatte (600) kelime nakleden makine, havanın da tahavvülâtı neticesi olarak (300 - 400) e iner. Yani kudreti nâkiliyetinin mühim bir kısmını zayi eder.

İşte Tükiye Büyük Millet Meclisi teessüs ettiği bir zamanda hatlarda vaziyet bu şekilde idi.

İkinci bir sebep de: Hatlarımız kendisinden beklenilen kudreti nâkiliyeti noksan bir derecede haizdir. Üçüncü bir mahzur daha var idi ki o da; bizim muhaberatımızı maalesef tehir ederdi. O da hatlar üzerinde sevkedeceğimiz membaı elektrikilerin fıkdanı ve zâfıdır. İdarei sabıka, esbabını belki tâyin edemiyeceğim, yahut bilmiyorum, veyahut zaruri ihmaldir, bilemem. Hiçbir vakitte bühtanda bulunmak istemem, merakizin muhtaç olduğu vesaiti ihzar ve iddihar edememiştir. Hükümet bu şebekeye vazıyed ettiği zaman maatteessüf ambarları boş bulmuştur. Halbuki sarfiyat mütezayit bir şekilde cereyan ettiği halde kuvvet tenakus etmek üzere bulunuyor. Şüphesiz ki kuvvetin tenakusu, vazifesinin kesret ve sürati netayicinden ileri gelir, âzami tesiratını icra eder, matlup bir kuvveti istihsal edemiyen bir makine yürümekte daima müskülât gösterir, betaet gösterir. Kâfi derecede kuvvet olmalıdır ki makine o vakit üzerinde sürati lâzime ile hareket edebilsin.

Dördüncü bir hâdise vardır ki oda bizim şebekelerimize mâni olmaktadır. O da harp ve ihtilâl hâdisatıdır, biliyorsunuz ki harplerin en büyük hücumları telgraf hututu üzerine olur, Çünkü: Herhangi taraf hututa malik olacaksa şüphesizdir ki vaziyeti askeriyesini ve idarei askeriyesini veya her türlü teşebbüsatını buna göre ittihaz eder. Binaenaleyh düşmanın ilk hamlesi daima hatları imhaya mâtuf bulunur. Maalesef ihtilâlâtı dahiliyede hatları tahrip hususunda bir tekâmül gösterdi. Mazideki ihtilâlâtta alelekser bizim hatlarımız masun kalırdı. Fakat son ihtilâlât esnasında görülür ki bu ihtilâlâta teşebbüs edenler, ihtilâlin imhasına hadim olacak en birinci vasıta, bunları tahrip etmek olduğunu takdir ediyorlar. Nitekim kendi zamanıma tesadüf eden Teşrinievvel ve Teşrinisani aylarında Yozgad telleri birçok zaman arızaya mâruz kaldı, 10 - 15 gün teller yerlerde kaldı. Bu suretle Sivas ve diğer cihetlere mâtuf muhaberat yığınlarla merkezde kaldı.

Beşinci bir sebep daha arzedeceğim ki; bu da haizi tesirdir: Payitahtın İstanbuldan Ankara'ya intikali, Hükümeti Osmaniyenin Ankara'da tesisi.

ABDULLAH AZMİ Ef. (Eskişehir) — Merkezi idare dense daha muvafık olur.

POSTA VE TELGARAF MÜDÜRÜ UMUMİSİ SABRİ B. (Devamla) — Affedersiniz. Merkezi idarenin Ankara'da tesisi ve bazı taraflardan muhasaraya maruz kalmamızla ticaretin aldığı cereyan, şebekelerimizi de tahvil etmiştir. Vaktiyle Antalya hiç bir kıymeti haiz değil iken, halihazırda büyük bir kıymeti ticariyeyi haiz bulunuyor ve Antalya'ya doğru büyük bir cereyan gösteriyor. Sonra İnebolu hiç bir kıymeti haiz değilken bugün haizi ehemmiyet bulunuyor ve orada mühim bir cereyan; ticari, iktisadi, siyasi veya içtimai bir cereyanı muhaberat görülüyor. Halbuki bu cereyanlara göre hatlar tesis edilmemiştir. O cihetlere müteveccih olan hatlarla arzu olunan bir şekilde muhabere etmek kabil değildir, bu da muhaberatı ihlâl ediyor.

Muhaberata ait olan vaziyeti sabıkayı arzettim. Şimdi postalara ait olan, vaziyeti sabıkayı arzedeceğim: Harp esnasında postalar büyük bir inkılâba mâruz kaldı, maalesef o inkılâbat daima inhitata müteveccich olarak gitmiştir. Son 1335 senesi nihayetine doğru postalar her yerde, bilhassa Ankara, Sivas, Konya gibi yerlerde mahdut bir derecede işlemiştir. Bunun da sebepleri o zaman Hükümetin yedinde bulunan bütün müteahhitlere istedikleri parayı verecek bir kudrette bulunamaması ve ikincisi: müteahhitleri eşkiyalara karşı muhafaza edememiş olduğundan dolayı artık kendilerinin vazifeden müstenkif olmalarıdır. Üçüncüsü: harbin senelerce devamı neticesi vesaiti nakliyenin fikdanı gibi hâdisat, âdeta postayı madum bir şekle getirmiştir.

Bir de Heyeti Umumiyeye arzedeyim ki : acaba Ankara'da Merkezi İdare teşekkül ettiği zaman da postanın heyeti umumiyesini idare eden Posta ve telgraf devairi ne şekilde idi? Maalesef istilâlar büyük rahneler açmıştır. Erzurum, Van'ın o zaman istilâya mâruz kalması ve maalesef bazı memleketlerin Yunan istilâsına

mâruz kalmaları, bir çok hesabat ve kuyudatın da malıvine sebebiyet vermiştir. Bunun için idareyi tanzim etmek için yeniden bu hesabat ve kuyudatı tanzime ihtiyaç vardı.

İkincisi: Memurinin gösterdiği haleti ruhiyedir. Heyeti muhteremeniz takdir buyurursunuz ki her türlü inkılâbatta, en mühim ve fedâkâr âmillerden birisi de Posta ve Telgraf memurlarıdır. Bu memurlar gerek harplerde, gerek inkılâplarda daima uhdelerine terettüp eden vazifeyi, hattâ iktidarlarının fevkında bir sai ile ifa eylemişlerdir.

Böyle olmakla beraber bu biçarelerin maaşları az olduğu gibi hattâ bazı yerlerde de sekiz ay maaş almamak ve bu suretle parasızlığa mahkûmiyetleri ve esasen bir ay maaşsız yaşamağa kudretleri olmadığı halde sekiz ay kadar maaş alamamaları bunlarda büyük bir kesel hususlüne sebebiyet vermiştir.

İkincisi; inkılâbatla alâka peyda eden muamelenin şekli de onlar üzerinde tesir icra etmiştir. Bilirsiniz ki Posta ve Telgraf; bir Hükümetin, bir Devletin; hayatı içtimaiyesinin, hayatı iktisadiyesinin, hayatı siyasiyesinin, hulâsa hayatı medeniyesinin miyarıdır. Siz herhangi bir Devlete giderseniz gidiniz o Devletin hayatı umumiye ve medeniyesini görmek istiyor musunuz; posta ve telgrafını tetkik ediniz. Ogünü o Hükümetin ne vaziyette yaşadığını görür ve anlarsınız.

Biz büyük bir inkılâp ve büyük harpler içinde yaşadığımız için muhaberatımız tamamiyle siyasi, tabiî ve ihtilâl şeklinde bulunmuştur. Bunun neticesi olarak vatanını düşünen her bir ferd, telin bir ucuna sarılmış; tabiî inkılâp devrinde bulundukları ve aralarında emniyet münselip bulunduğu için muhaberat; kelimat, kisvesini değiştirerek, şifreye münkalip olmuştur.

Görürsünüz ki her merkezde akın akın şifre taati olunuyor ve bir çok vetanperverler artık kanun ve nizamı düşünmiyerek vatanın müdafaası için muhaberata koyulmuştur. Şüphesiz ki bu vaziyet, memurinin arasındaki merbutiyet ve intizamı da ihlâl etmiştir. Çünki o memur kendi âmirinin değil, o mevkide müdafaai vatanla meşgul olan kumandanın veyahut herhangi bir mücahidin emri altına zaruri olarak girmiştir. İşte bu vaziyette ele geçen telgraf idaresinin şimdiye kadar yapmış olduğu kıymet ve hizmetleri de arzedeceğim.

Şüphesizdir ki muhaberatın tanzimi için ilk yapılacak şey; şebeke üzerinde alâkaderülimkân bir tadilât icrası idi. Bir kaç ayın tecrübesi göstermiştir ki Kastamonu cihetinin büyük bir kıymeti vardır, çünki Trabzon tarafından gelen bütün muhaberat o tarikle Ankara'ya girmiş bulunuyor. Bunun için Ankara'da ikinci bir hat teşkil edilmiş ve şebekede ufak bir tadilât vücuda getirilmiştir.

Diğer taraftan Antalya muhaberesi büyük bir chemmiyet ihraz etmiş, bahusus ki Cenup Cephesinin arkasına düşmesi itibariyle oraya bir hat daha tesisi icabetmiştir. Bu hat için Akseki ve Beyşehri arasında bir tel temdidine başlanmıştır. Ümit ederim ki kışın iddetine rağmen bu hat kariben ikmal edilecek ve bu suretle Konya ve Antalya arasında bir hattı mahsusa malik bulunmuş olunacaktır.

Hututu telgrafiye daha ziyade bazı tadilâta muhtaç ise de levazimat mahdut ve mefkut olduğundan bu hususta idare teminine çalışılmıştır ki; o da bir teli iki tel şekline sokmak ve bunun için de elde mevcut olan (Dublekes) aletlerinden istifadeye girmek olmuştur. Bu aletlerden pek çok istifade ederek muhaberatın bir kısmında sürat imkânı hasıl olmuştur ki bugün Ankara ile Konya, Ankara ile Sivas, Ankara ile Kastamonu arasında bir telden alırverir makineler kullanılmaktadır ve ümitvarım ki; 3 - 4 ay sonra bu usul diğer vilâyet merkezlerine de tamim edilecektir.

Muhaberatın şeklini tadil için de bazı tedbirler ittihaz edilmiştir. Artık memleket bir intizama doğru müteveccih bulunduğundan telgraf ve muhaberat ta o intizamı iktisap etmiş ve alâkadar olmayanlar hatlardan ellerini çekmişler, muhaberat yavaş yavaş fuzuli kelimattan ve fuzuli muamelâttan tecrit edilerek bir şekli intizama girmiştir.

Size misal olmak üzere yalnız Ankara merkezinin bazı muhaberatını arzedeyim: meselâ 9 Teşrinisanide ceman yekûn iki bin iki yüz yedi telgraf taati olunmuş ve bu telgrafların kelime mecmuu yekûnu 196 bin kelimeden ibaret olduğu halde bunlardan yalnız 537 kelime ferdaya kalmak suretiyle diğer kelimat nakledilebilmiştir. 16 Teşrinisani de 2814 tegraf taati olunmuş ve 178 bin kelime raddesinde bulunan bu muhaberattan ancak üç yüz seksen dokuzu ferdaya kalmıştır. Kânunuevvelde 2300 telgraf tadat ve taati edilmiş ve bunlar 192 bin kelimeyi ihtiva ettiği halde ferdaya 252 telgraf kalmıştır.

Dikkat buyurulacak olursa daima ferdaya kalan müterakimat bir tenakusa maruz kalıyor. Kânunuevvelin yirmi birinci günü 2800 telgraf olduğu ve bunların mecmuu 183972 kelimeden ibaret bulunduğu halde ferdaya hiç bir kelime kalmamıştır ve bu günden sonra ahvali fevkalâde - Meselâ İnönü muharebesi maalesef muhaberatı ihlâl etmişti - arızalar, bir fırtınanın telleri kırması ve bozması gibi ahval müstesna olmak üzere, yirmi bir Kânunuevvelden sonra Ankara merkezinde ferdaya telgraf kalmamağa başlamıştır. Bu suretle Ankara merkezine iltihak eden Kastamonu, Diyarbekir, Van, Sivas, Erzurum ve bu havali telgraf merkezinde de telgraf kalmıyor demektir. Ama dünyanın her yerinde olduğu gibi bizde de yüzde beş nispetinde ferdaya - bahusus arzettiğim ahval dâhilinde - telgraf kalmak ta

tabiidir ve bundan dolayı telgraf idaresini de mazur görmek lâzımdır.

Telgraf muhaberatında; telgrafların süratını de nazarı dikkate almak lâzımgelir. Telgrafların üzerindeki tarihe bakarsanız maalesef daima iki günlük olarak elinize geçer. Aym on beşinde verilmiş olan telgrafı aym on yedisinde alırsınız. Bizde telgraflar daima saat 5 ile 7 - 8 arasında telgrafhanelere tevdi edilir. Yaptığımız istatistiğe göre tevdiat 4 te başlıyor, 7 - 8 e kadar devam ediyor ve görülüyor ki telgraflar 4 - 5 ten evvel az geldiği gibi 8 den sonra da az gelmeğe beşlıyor ve ferdası devir saati bulunan saatte görülüyor ki her yerde makineler durmuştur. Bu itibarla 7 - 9 a kadar 14 - 17 saat arasında telgraflar teati ediliyor ve Van'dan verilen bir telgraf 17 saat zarfında Ankara telgrafhanesinden dışarıya çıkıyor. Fakat bizim hayatı içtimaiyemizi de unutmıyalım; devairi resmiyeye telgraflar muhakkak 11 de gider ve 11 e kadar telgrafhanede yatar ve alelhusus devairi resmiye on buçukta açılır. Gece tevziatında teahhürat vardır ki bu da memleketin ahvali içtimaiyesinden ve saireden tahaddüs ediyor.

Postalara gelince :

Evvelce de arzettiğim vechile; şimdiye kadar mâlûl gibi görünen postalar; elhamdülillâh bugün alâkaderülimkân bir intizam dairesinde yürümeğe başlamıştır. Bugün Van, Bitlis, Erzincan ve Gümüşhane'den - Erzurum'a mütevecih olan kısım müstesna olmak şartiyle - memleketin her yerinde postalar yürümektedir. Postaların hareketi şüphesizdir ki birinci derecede paraya mâtuftur. Çünkü mâzi bize 140 bin liralık müteahhit borcu devretmiştir. Maliye Vekâleti - burada ona da teşekkürü vecibeden addederim - 140 bin liralık müteahhit borcunu ödemekle beraber memurinin de müterakim maaşatını vererek ve onları hali faaliyete getirerek, bu suretle postalar da yavaş yavaş tahtı intizama girmiştir. Postalarda intizam hiç bir vakitte mazideki sürati iltizam etmiyecektir. Fakat bu da hiç bir zaman posta ve telgrafa ait değildir. Posta ve telgraf vazifesini gece ve gündüz görmektedir. Fakat maalesef bazı hâdisat postaların gece hareketine mâni oluyor ki tabiî Heyeti Muhteremeniz de bu özrü takdir buyurur ve ondan dolayı o sürati talep etmezsiniz. Çünkü bunu temin kendi kudreti dâhilinde değildir.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — O vazife Dahiliye Vekâletine aittir, onu oradan soracağız.

SABRİ B. (Devamla) — Geceleri bazı postalar hareket etmiyor, halbuki biz müteahhitlerle mukavelâtımızı gece ve gündüz hareket şartiyle yaparız. Eğer zemin ve zaman bize müsait olursa biz vazifemizi daha fazla bir süratle ifa edebileceğimizi taahhüt ederiz. Postaların, maziye ait bazı ihmal edilmiş muamelâtına da başlanmıştır.

Şimdi postaların vazifesi yalnız mektup naklinden ibaret değildir. Havale ve koli muamelâtına da başlanmış ve hattâ kırk iki merkezde havale muamelâtına iptidar olunmuştur. Havale muamelesinin pek ziyade tevsii arzu ediliyorsa da çok paraya ihtiyaç vardır. Yalnız Samsun'a açtığımız havale muamelesinde haftada 50, 60, 70, 100 bin liraya kadar havale geldi. şüphesiz ki; elli bin lira sermaye ile böyle yalnız bir merkeze olan yüz bin lira havaleyi idare müşkül oluyor ve bunun çaresini de düşünmekteyiz.

Posta ve telgrafın mazisini ve bu hususta yapılan şeyleri arzettim. Şimdi en ziyade arzu edilecek bir şey; acaba posta ve telgrafın varidatı nedir? Para itibariyle getirdiği fayda nedir ve ne kadar ümitbahş olmaktadır? Posta ve telgrafın bütün bir senelik, Marttan itibaren bugüne kadar hesabatı tetkik edilecek olursa görülür ki varidat; bir salâha doğru gitmektedir. Varidatımız, Martta kırk bin lira ve açığımız elli bir bin lira iken, Haziranda otuz sekiz bin lira varidatımız, yirmi dört bin lira açık kapatmış ve son zamanda yirmi bir bin liraya tenakus etmiştir. Varidat mütezayit bir surette gidiyor, masarifat daima tezayüt etmekle beraber varidatın karşısında dun görülmektedir. Bu hal bize ümit vermektedir. İnşaallah 1337 senesinde Posta ve Telgraf İdaresi kendi yağiyle kendi kavrulabilecektir.

Madrit'te inikat eden posta ve telgraf kongresinin son tâyin ettiği bir ücrete nazaran Avrupa'ya gidecek bir taahhütlü mektup ücreti otuz kuruştur. Halbuki bizim bugün aldığımız ücret on kuruştan ibarettir. Vaktiyle 25 santime olan mektup ücreti bugün Avrupa'da altın para elli santime iblâğ edilmiştir. Keza taahhüt ücreti altın para elli santim yapılmıştır. İadeli taahhüt ücreti (50) santim altın para yapılmıştır. Eğer biz de bu usulü nazarı dikkate alarak ücretlerimizi tanzim ve tertip edecek olursak 1337 senesinde açığımızı kapar ve ondan sonra Maliyeye barolmaktan kurtulmuş oluruz.

REİS — Rüfeka tarafından bir takrir var; posta ve telgraf hakkında Müdiriyeti Umumiyenin izahatı kâfi görülerek bütçenin kabulü, ki fasıllara geçilmesi demektir. Üç arkadaş ta söz almışlardır. (Müzakere kâfi sesleri).

SÜLEYMAN SIRRI B. (Yozgad) — Efendim, bendeniz bütçenin heyeti umumiyesi hakkında bir şey söylemiyeceğim. Yalnız bir isyan meselesi mevzuubahis oldu. Lûtfen bunu beş dakika dinleyiniz. Gerek Başmüdür Beyefendi ve gerekse diğerleri tarafımdan icabettikçe Yozgad isyanından bahsediliyor. Emin olunuz ki Yozgad isyan etmemiştir. İsyan Yozgad isyanı değildir. Çapanoğlu isyanıdır. O ailei haine Yozgadlıları âmali hainanelerine imale ettiremedik-

lerinden memleketten bir gece çıkarak Tokad, Zile havalisindeki isyanla...

MUSTAFA VE RİFAT BEYLER (Tokad) — Tokad'da öyle şeyler yok...

SÜLEYMAN SIRRI B. — Memlekete girdiler. Binaenaleyh...

REİS — Süleyman Sırrı Bey; bunun bütçe ile alâkası yok.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Müsaade buyurun efendim. Beş dakika için istirham ettim. Bununla beraber başlarına topladıkları hainlere mukabele ve müdafaa eden Yozgad'dır. İsyan Yozgad isyanı değildir. Çapanoğlu isyanıdır. Telleri kesenler Çapanoğullarıdır ve o hainlerdir. Telleri kestikleri halde serbesttir ve tahtı himayededir. (O sözü anlıyamadık sesleri).

VEHBİ Ef. (Konya) — Beyefendinin beyan buyurmuş olduğu umuru fenniyeye dair, bittabi bir şey söyliyemem. Yalnız bir şey soracağım. Vâkıa şunu da arzedeyim ki; evvelkine nispeten şimdiki posta ve telgraflar herhalde şayanı şükrandır. Bunu itiraf etmekle beraber, acaba telgraf için para alınıpta alınan para mukabilinde o telgrafların posta ile gitmesini, Posta ve Telgraf Kanununun veyahut defterinin hangi cildinde yazar. Beyefendi; merkezde hakikaten bir faaliyetle uzunboylu telgraflarını alındığını beyan buyurdular. Bu da şayanı şükrandır. Bununla beraber mülhakatta ne yapıyorlar biliyor mu? Mülhakattan telgrafların bir çoğu posta ile geliyor. Bunu rica ederim. Eğer düzelecekse, sağlam yapılacaksa her yer bir yapılsın. Meselâ bir tüccar, dakikası bin lira değecek bir telgraf veriyor. O gün onun telgrafı mevkiine varırsa mühim fayda temin edecek, o adam bir çok şey kazanacak, mühim bir işi var, onun telgrafı postaya veriliyor. Posta ile on beş gün sonra gidiyor ve bu suretle o tüccar da mahvoluyor. Rica ederim. Bunların ıslahının çaresine bakalım.

Bununla beraber Beyefendi Hazretleri bir şey daha buyurdular. Fakat bu, bence şayanı istiğrap bir haldir ve bir meseledir. Avrupa'da posta kongresinde verilen karar üzerine mektup buradan gidecek olursa otuz kuruşa gidiyormuş. Acaba bu karar Avrupalıların kendi beyinlerinde mi? Yoksa Şark'ta, Türkiye'den Avrupa'ya giden mektuplar için mi? Ben zannediyorum ki posta ve telgraf ücreti ne kadar terakki ederse varidat o kadar tedenni edecektir. Bu, iki kere iki dört gibidir. Yoksa mektubun parasını arttırmaktan fazla bir şey yapılmaz ve ele fazla para geçmez. Mektubun parasını kırk paraya indirirseniz, on mektup giderse, beş kuruşa çıkarınca çok mektup gitmez. Kezalik telgraf parasını kelimesini kırk paraya indirirsek yevmiye yüz telgraf gidecekse, kelimesini iki kuruşa çıkarırsanız (50) telgraf gitmez. Ücreti ne kadar arttırırsak varidat o kadar azalır. Söyliyeceğim bundan ibarettir.

POSTA VE TELGRAF MÜDÜRÜ UMUMİSİ SABRİ B. — Efendim, Hoca Efendi Hezretleri iki meseleyi mevzuubahis ettiler. Birincisi, telgrafların posta ile gidişi, zannederim ki, izahatıma dikkat buyurdularsa, bendeniz posta ve telgraf mesailinin bütün safahatını arzederken bir çok teehhürattan bahsettim ve bu techhüratın esbabını da izah ettim. Bilhassa Hoca Efendi Hazretleri zannedersem Konya Mebusu bulunuyorlar. Bugün memleketin bir kısım muhaberesi henüz tamamiyle tanzim edilmemiştir. Bu da Afyon - Burdur - Denizli - Muğla cihetidir. Bunun sebebi ikidir. Birincisi, bu cihet şebekesi katiyen kendi ihtiyacatına muvafık olarak yapılmamıştır. İkincisi, bugün en büyük bir ordu cephesi kadar vâsi bir cephenin içinde bulunmasıdır.

Bu hat hem ihtiyacatı Devleti ve hem ihtiyacatı askeriyeyi ve hem de ahalinin ihtiyacatı ticariye ve hayatiyesini temin ile mükellef ve muvazzaf bulunuyor. Halbuki Afyon'dan itibaren bütün hatları takip ederken topu topu iki fakir telden ibaret olduğu görülür. Tellerin ifa edeceği iş muayyendir. 24 saatte 15 bin kelimedir. Halbuki bu hat üzerindeki tellere tahmil edilen muhaberat 15 bin kelimenin sekiz on mislidir. Mamafih demin de arzettiğim bu cihetı katiyen teemmül ettik. İdare düşünüyor, hiç olmazsa Muğla - Antalya muhaberatını temin için tel çekeceğiz ve Burdur - Denizli kısmını kurtarmak için Akşehir - Beyşehri hattını yaptırıyoruz. Bu hat üç senedenberi idarei sabıkaca teemmül edildiği halde müşkülâtından dolayı yapılamamıştır. Cenabı hakka hamdüsena ,Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Posta ve Telgraf idaresi her türlü karlara, yağmurlara rağmen bu hattın tamir ve ikmaline çalışıyor. Bir kere Muğla cihetinden ve Denizli muhaberatı Burdur - Denizli üzerinden kurtarılmış olacaktır. Denizli üzerinden bu tel kurtulunca burada bulunan hat bir derece rahat bulacaktır ve buradan da Burdur'a bir (dubleks) makinesi gitmiştir. Ancak mühendis Akşeki hattiyle meşguldür. Bu hattı ikmal edip avdet edecek ve bu alâtı tesis etmiş bulunacaktır.

Bir de; acaba mülhakat ne haldedir. Nasıldır buyurdular. Efendiler; bunun hakkında bendeniz hiç birşey diyemem. Çünkü bana ait değildir. Müdüriyeti Umumiyeye geldiğim zaman kendimce biraz salah hâsıl olduğunu ümit ettiğim zamanda memleketteki her mutasarrıfa ve kaymaakmlara müracaat ettim. «Efendiler posta ve telgraf hususunda ne düşünüyorsunuz? mütalâatımız nedir?» dive sormuştum. Şimdi bu sualin varit olacağını düşünemediğimden dosyayı getiremedim. Bana gelen cevaplarda elhamdülillah dedilerki kimisi; muharebatımız 24 saatte; kimisi; 48 saatte haddi azami olmak üzere geliyor diye cevap verdiler.

Şimdi vereceğim cevap postaya aittir. Posta-

ya gelince efendiler, dünyanın en büyük postası Amerika postasıdır. Neşrettiği istatistiklere nazaran, harp ve ihtilâlât haricinde, postanın yüzde yirmisini zayi ediyor. Amerika gibi milyonlara mâlik bir Devlet, bugün postasından yüzde yirmisini kaybediyor. Düşününüz ki, size bütün ahvali izah ettim. Postalarımız henüz tekâmül etmektedir, bugün bundan münkesir olmak insafa muvafık olmaz zannederim.

Bir de posta ve telgraf büsbütün hatadan katiyen masun bulunamaz. Ben bunu iddia etmiyorum ve söz söylerken Heyeti Aliyenizden af talep ettim ve bu affı talep etmekten maksadım da, mevcut olan şikâyat daha uzun bir müddet devam edecektir.

3 ncü bir mesele, fiyat meselesini mevzuubahis ettiler. Binnazariye Hoca Efendi Hazretlerinin buyurdukları gayet doğrudur. Sorarım efendiler; bugün Devletin bütçesini Fransanın, İngiltere ve Amerika'nın bütçeleriyle uukayese edebilir misiniz? Esbabı mucibe mazbatasında bu teklifi yapan Belçika murahhası diyor ki: Postaların varidatına mukabil vâkı olan sarfiyatına artık hiç bir devletin bütçesi tahammül edemez. Bunun için devletler, muhakkak postalarının sarfiyatının istilzam ettiği masarifi, kendisi istihsal edeceği vechile, kuyut ve şurut tahtına vazetmeğe mecbur olacaklardır. Eğer siz Hazinei Devletten, postalar ucuz gitsin diye, iki yüz bin lira daha feda ederseniz kemali memnuniyetle kabul eder ve ücreti yirmi paraya indiririz. Fakat bu sizin elinizdedir, bendenize ait değildir. Teklif buyurun on paraya inlirelim; fakat aynı zamanda (400) bin lira posta nezaretine tevdi etmiş bulunursunuz ve o vakit bu mesele halledilmiş olur.

REİS — Fasıllara geçilmesini kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın. Fasıllara geçildi efendim.

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Efenlim, bendeniz söz istemiştim.

REİS — Sözünüz mahfuzdur, fasılların müzakeresinde söylersiniz. Fasılların müzakeresine başlamazdan evvel Posta ve Telgraf memurlarının maaşlarının tezyidi hakkındaki teklifi kanuni encümenden evvelce gönderilmiş ve bütçe müzakeresine talik edilmişti. Halbuki Heyeti Celileleri bundan evvelki celsede bunun hakkındaki kararı katisini ittihaz buyurdu ve bunun müzakeresine mahal kalmadı. Bundan başka aynı suretle bir teklif daha var. Bu da Heyeti Vekileden verilmiş ve encümenlerden dolaşarak gelmiştir, Binaenalazalik bunun da müzakeresine mahal kalmamıştır.

BİR MEBUS B. — Efendim, Posta ve Telgraf memurlarına zammiyat yapıldı.

REİS — Evvet bu yapıldığı için bunların müzakeresine lüzum kalmadığını arzediyorum. Heyeti Vekileden gönderilmiş bir kanun daha var, fasıllar üzerine tahsisatı munzamma istihsaline dairdir. Bunun da ayrıca müzakeresine lüzum yoktur. O fasla geldiğimiz zaman zamaim iktiza ederse rakam üzerine yaparız. Şimdi efendim fasılları okuyacağız 126 ncı fasıl şöyledir:

F.	M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif olunan	Encümence kabul edilen
126		Maaşat		
	1	Müdürü umumî	1 000	500
	2	Memurini merkeziye	4 848	2 370
	3	Müstahdemini müteferrika	60	50
	4	Muamelât müfettişleri	2 370	2 370
	5	K müfettişleri	3 924	3 924
	6	Posta ve telgraf mektebi muallimini	0	0
	7	Memaliki ecnebiyeye izam olunan memurin ve talebe	0	0
		Fasıl yekûnu	12 202	10 614

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesi bütçesinin lehinde ve aleyhinde mâruzatta bulunacak değilim. Ancak bu vesile ile bir meseleyi arz ve istizah etmek istiyorum. Posta ve Telgraf Müdürü umumisi Sabri Beyefendinin makamı müdüriyete tâyinleri ve o makamı bihakkın işgal ettikleri andan beri posta ve telgraf muamelâtında görülen terakki ve tekâmülden dolayı kendilerine alenen beyanı teşekkürâtı vecaibi insaniyeden addediyorum. (Hepimiz de teşekkür ederiz sesleri). Çünkü yüzlerle kilometre mesafelerden ve mütoaddit merakize uğrayarak gelen telgraflar, kendilerinin de burada Heyeti Celileye arzettikleri gibi, bir gün ve nihayet âzami derecede iki günde mürselünileyhlerine vâsıl oluyor. Bu eidden pek şâyam şükrandır. Bendeniz bu hususta tabiî tafsilâtta bulunacak değilim.

Ancak bizim livamızın kıymettar bir cüzü lâyenfekki olan ve aylardanberi düşmanların işgali altında bulunup lehülhamdüvelminne bu kere istihlâs edilen (Dursunbey) kazası ki, yeni kaza halîne ifrağ edilmiştir ve evvelce ismi Balat idi,

Bu kaza bu kere Kütahya livasına ilhak edilmiştir. Fakat bu kazanın vesaiti ihbariye ve istihbariyesi maalesef yoktur. Yalnız evvelce Karesi'nin merkezi olan Balıkesir'e bir telefon hattı vardı ki telgraftan da mahrum idi. Asırlardanberi mahrumiyet içinde yaşayan bu kaza için Tavşanlı kazası merkezinden Dursunbey kazası merkezine kadar telgraf hattının tesis edilip edilmediği ve oraya lâzımgelen memurinin izam edilip edilmediği hakkında izahat ita buyurmasını rica ediyorum. Gerçi telefon hattının tesis edilmekte olduğunu memnuniyetle işitmekteyiz. Binaenaleyh telgraf hattının orada tesisi için lâzımgelen muameleye tevessül edilip edilmediğine dair malûmat ita buyurmalarını teklif ederim.

POSTA VE TELGRAF MÜDİRİ UMUMİSİ SABRİ B. — Hoca Efendi Hazretlerinin liyakatim fevkinde gösterdikleri teveccüh cidden beni pek mütehassis etti. Bahusus Heyeti muhteremenizin iştiraki bendenizi büsbütün mütehassis ve müteessir etmiştir. Bendenize bu teveccüh lâyik olacak bir hizmet ifa etmedim. Maamafih Cenabı Hakkın inayetiyle ileride bu teveccühe lâyik olacağımı ümit ederim.

Hoca Efendinin bahsettikleri şekilde daha birçok hatlarımız tesis edilecektir. Yalnız şimdilik kendimce ittihaz ettiğim düstur şudur: Mevcudu bir kere işletelim, ondan sonra ihtiyacatı sairenin icabına tevessül etmektir. Cidden dedikleri pek doğrudur. Birtakım kazalar teşkil ve tesis olundu. Buralarda da ihtiyacı katî hâsıl oldu ve derakap tel çekilmek lâzımdır. Demin de arzettiğim veçhile; bir kere levazımatımız henüz noksandır. Bazı hatlarımızda elyevm derdesti inşadır. Vaziyeti sabıkayı henüz tanzim edemedik ki, ondan sonra diğer ihtiyacatına koşalım. Fakat ümit ederim ki, önümüzdeki sene bunlara da muvaffak olacağız. Çünkü Avrupa'dan da malzememiz gelmek üzeredir. Şimdilik Tavşanlı'ya kadar telgrafımız mevcuttur. Tavşanlı'dan ileriye bazı hatlar yapılmaktadır. Belki o hattın da icabına tevessül olunur.

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Livamızın işgali 30 haziranda vuku buldu. Bu güne kadar livâmızla hiç bir suretle muhabere ve irtibat tesis edemedik. Balat kazası, namı diğeri Dursunbey Kütahya livasına ilhak edilmiştir. Bu kaza livamıza on sekiz saat mesafededir. Sarnıç nahiyesi de düşman işgalinden kurtulmuştur, Bu da Dursunbey'e mülhaktır. Binaenaleyh, şimdi Karesi liva merkezimize sekiz on saat kalmıştır. Oradan Sarnıç nahiyesine veyahut Balat'a kadar gelecek muhaberat ve münasebatımızın temini imkânı vardır. Binaenaleyh, bu kazanın fevkalâde ehemmiyeti vardır. Diğer kazalarla kabili kıyas değildir. Behemehal bunun tercihan tesisini istirham ederim.

POSTA VE TELGRAF MÜDİRİ UMUMİSİ SABRİ B. — İmkân hususunde evvelâ o hattı tesise çalışacağım. Oraları malûmu ihsanınız büyük buhran geçirdiği için henüz postaları da derdesti tanzimdir, şimdilik jandarma vasıtasiyle posta temin edilmektedir.

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Teşekkür ederim. Postanın da usulü sâlimede cereyanı hususuna himmetinizi beklerim ve orasının mühim bir mevki olduğunu nazarı dikkatinize arzederim.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Efendim, posta mukavelenamelerinde postaların gece ve gündüz seyir ve hareketi münderiç iken acaba geceleri postaların hareket etmemesi esbabı nedir? Bunu sorabilir miyim efendim?

POSTA VE TELGRAF MÜDİRİ UMUMİSİ SABRİ B. — Efendim; Heyeti muhteremeniz benden daha ziyade ahvali memlekete vâkıftır. Onun için izahata lüzum görmüyorum.

YUSUF ZİYA B. (Mersin) — Buna dair Dahiliye Vekili cevap versin.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Reis-Beyefendi; her sualime cevap almış olmuyorum. Sual hakkım mahfuzdur.

POSTA VE TELGRAF MÜDİRİ UMUMİSİ SABRİ B. — Efendim; malûmu ihsanınız ötede beride şekavet vardır. Gece postayı vurmak sehildir. Geçen gün Kastamonu ile Bolu arasında 150 bin liramızı eşkıyalara vurdurduk. Gece olmak münasebetiyle bizim postalarımız jandarmaların muhafazası altındadır ve cidden şu jandarma idaresine karşı müteşekkirdir. Elinden gelen bütün kuvveti sarfetmektedir. Elinden geldiği kadar sarfı gayret ediyor. Bu eşkıya için bizim postalarımıza icabeden kuvveti veremiyorlar. Onun için gündüz müdafaası ve sevki sehil olduğu için sevkiyat yalnız gündüze hasrediliyor. İşte sebebi budur. Eşkıya meselesidir.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Elyevm mevcuttur değilmi şekavet?

MÜDİRİ UMUMİ SABRİ B. — Olmayan yer yoktur.

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Fakat gece hareketini tehir edecek derecede değildir. Elyevm şekavet postalarımızın seyir ve hareketini tehir edecek derecede midir? Maksadım bunu öğrenmektir. Beyanatı aliyelerinden öğreniyorum ki, geceleri postaların seyir ve hareketine eşkıyalar mâni oluyormuş...

POSTA MÜDİRİ UMUMİSİ SABRİ B. — Efendim, vazifem haricinde olarak şunu arzedeyim ki, postalar cidden asayişin miyarıdır. Memleketteki intizam ve sükûn hususunda bundan üç ay evvelki vaziyetle bugünkü vaziyet arasındaki farkı görüpte söylememek ve mütehassis olmamak imkânı yoktur. İntizam, memlekette görülmektedir. Maalesef benim geldiğim zaman memleketin vaziyetinden müteessir olmuştum. Zannediyordum ki, memlekette vaziyet fena bir şekildedir. Bilâkis, buraya geldim, imanım art-

tı ve sizi temin ederim ki: girmiş olduğunuz tarihin namesbuk mücahedatında bütün muvaffakiyetinizle yürümektesiniz. Bunu memleketin ahvali umumiyesi gösterir. (Alkışlar).

MAZHAR MÜFİT B. (Hakkâri) — Beyefendi; o halde gece postaları hareket etsin.

POSTA MÜDİRİ UMUMİSİ SABRİ B. — İnşaallah efendim.

REİS — 126 ncı fasıl hakkında müzakereyi kâfi görüp 127 nci fasla geçilmesini kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi. 127 nci fasıl 5 800 liralır.

F.	M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif olunan	Encümence kabul edilen
127		Levazım		
	1	Meremmet	0	0
	2	Mefruşat	400	400
	3	Kırtasiye, evrakı matbua	1 250	5 000
	4	Tenvir ve teshin	400	400
		127 nci faslın yekûnu	2 050	5 800

RASİM B. (Sivas) — Efendim yüz yirmi yedinci faslın üçüncü maddesine on bin lira ilâvesi lâzımdır. On bin lira ilâvesine dair kanun çıkmıştır, bunu evvelce kabul ettik efendim, Sonra Encümen faslın yine 3 ncü maddesine beş bin lira münakale yapmıştır. Faslın yekûnu 20 800 lira olacaktır. Yüz otuz birinci faslın beşinii maddesinden münakaledir. Yüz yirmi yedinci faslın yekûnu 20 800 liradır. On bin lira evvelce Meclisi Âlinizin kabulüne iktiran etmiştir, o zammediliyor.

REİS — Beş bin liranın yeniden ilâvesi teklif ediliyor. İlâveyi reyi âlinize arzedeyim. Beş bin liranın izahat veçhile ilâvesini kabul buyuranlar el kaldırsın. Kabul edildi. Faslın yekûnu 20 800 lira oluyor. Bu fasıl hakkında müzakereyi kâfi görüp yüz yirmi sekizinci fasla geçilmesini kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi.

F.	M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif olunan	Encümence kabul olunan
128		Maaşat		
	1	Başmüdür ve heyeti kalemiye	14 454	15 126
	2	Posta, telgraf müdir ve memurları	120 882	120 882
	3	Çavuş, müvezzi ve hademe	49 200	49 200
		128 nci faslın yekûnu	184 536	185 208

REİS — Bu fasıl hakkında mütalâa var mı efendim?

YUSUF ZİYA B. (Mersin) — Efendim, bendeniz bir şey söylemek isterim. Posta ve telraf muamelâtının ıslâhı ve tanzimi için müdüriyeti umumiye izahatta bulundular. (Ekseriyet yok, yoklama olsun sesleri). Fakat bendeniz burada bir şey sormak isterim. Acaba Hükümet muhaberatının para ile keşidesini temin etmek mümkün müdür? Bunu soruyorum. Buna cevap versinler. Bu hususta mâruzatım vardır. (Anlaşılmadı sesleri).

POSTA VE TELGAR MÜDÜRÜ UMUMİSİ SABRİ B. — Efendim Beyefendinin mevzuubahis ettiği mesele, posta ve telgraf umurunda pek çok defa düşünülmüş, maalesef mevkii fiile konulamamış bir meseledir. Şunu arzedeyim: Maalesef muhtasar telgraf yazılamıyor. Yani alelekser telgrafhanelerde görürsünüz ki tahrirat şeklinde bizde telgraf usulü taammüm etmiştir ve bu ahvali refetmek ve telgraf yazabilmek için en güzel usul, Ücretini vermektir. Çünkü her memurun eğer bütçesinde 800 lira telgraf ücreti olursa tabiîdir ki 800 telgraf yazamaz. İzzet Bey merhum bunu hemen bir iki ay kadar tatbik edebilmiş. 97 - 98 senelerinde, fimabaat devam olunamamıştır. Halbuki ben bunun bütün mevcudiyetimle tatbikını arzu ederdim, fakat bir şey benim mânii teşebbüsüm bulunuyor; ahvali âdiye içinde yaşamıyoruz. Efendiler; bazı telgrafları makine başında alırken maalesef baştan aşağı hiddet kesildiğim halde ben o letgrafı almağa mecbur oluyorum. Çünkü memleketin buhran içinde bulunan bir telgrafıdır. Kelimatı zaideden dolayı o kelimatı reddetmek, iade etmek elimden gelmiyor. Bu gayet güzel bir tekliftir. İnşaallah bir kaç ay sonra memleketimiz gayesine mazhar olur, o vakit bunu tatbik ederiz.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Arkadaşlar teşekkürde istical etti. Efendim acele buyurmayın.

Aecele yürüyen adamın eteği ayağına dolaşır. Sivas'dan Erzurum'a kadar bugün posta işlemiyor. Efendiler, posta yoktur. Bunlar; jandarma ile, yolcular ile, bilmem nelerle nakledıliyor. Beyefendi yalnız üç aydanberi posta, telgraf umurunu omuzları üzerine yüklenmiştir. Neden oralarda posta tesis etmemiştir? Erzurum en mühim bir yerdir. Neden oralarda posta tesis edilememiştir? Düşünün Erzurum'un, Kars'ın, vilâyatı şarkiyenin mevkiini Allah aşkına . . . Para yoksa gelmeli, Meclise tahsisat teklif etmeli idiler. Biz muvakkat bir kanun, bir madde ile kabul ederdik. Her halde memleketin mühim bir kısmını buraya raptedecek olan postaların tesisine lüzum vardır. Binaenaleyh zatın namına teşekkür etmiyorum. Arkadaşlarım istedikleri kadar teşekkür edebilirler. Yalnız acele etmiyelim (Gürültüler).

SALİH Ef. (Erzurum) — Efendim; Besim Atalay Beyin dediği mesele hakikaten doğrudur. Memleketin postaları mucibi ıslahtır ve acınacak bir haldedir. Fakat şu da vardır ki Sabri Bey bu işe vazıyed ettiği günden itibaren gece gündüz çalışıyor. Ben kendim de tetkikat yapmışımdır. Sureti katiyede bu zattan başka yakın bir zamanda bu memleketin posta, telgrafını ıslah edecek bir arkadaşımız yoktur. Bu tetkikatı kendimde salâhiyet olmadığı halde yapmışım.

FEYZİ Ef. (Malatya) — Hizmetleri görünenlere teşekkür etmelidir ki hizmetlerini daha ziyade ederler. Sabri Bey hakikaten memlekete pek çok hizmet etmiştir ve Besim Atalay Beyin acedele demesi fazladır. İşte bendeniz bugün bir telgraf aldım. Evvelki aldığımız telgraflar on beş günde gelirdi, bu, iki günde geldi.

POSTA VE TELGRAF MÜDÜRÜ UMUMİSİ SABRİ B. — Efendim bazan tevbihler hüsnüniyete müstenit olduğu için sâye sebep olur. Ondan dolayı Beyefendinin tekdirlerine de teşekkür ederim. Ben izah ederken ne dedim? Sivas'dan Erzincan'a dayandı . . . Eğer Beyefendi Sivas'dan ilerisini diyorsa affı âlilerine mağruren diyeceğim ki; vâkıf değilsiniz. Hattın müntehası Erzincan'dadır. Erzincan'dan ilerisini bilmiyorlar.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Bendeniz gelirken işlemiyordu efendim.

MÜDÜRÜ UMUMİ SABRİ B. (Devamla) — Ha, siz gelirken o başka, bendeniz bugünden bahsediyorum. Siz gelirken olabilir. Vakit müsait değildir. Müsaade buyurursanız Size Van Valisinin telgrafını getireyim. Van Valisi cidden bunların tesisi için pek çok muavenet ediyor. Bana yazıyor, diyor ki: Sürücüler tarafımdan cidden verilemiyecek derecede ücret talep ediliyor. Hiç olmazsa Erzurum'la aradaki hattı beraber yapalım. Müteferrik postalara vereceğimiz paraları beraber verelim. Efendiler, her şeyin ucu paraya dayanıyor. Bize söyle verelim diyorsunuz. Fakat parayı sarfedecek adamın bir vazifesi, bir mecburiyeti vardır ki haddi mâkul dairesinde hareket eder. Siz istediğiniz kadar para veriniz. Benim vicdanım beni bırakmadıktan sonra ben nasıl olur ki on para yerine yüz lira sarfederim. Siz benden bunu talep ederseniz kemali hürmetle arzederim ki yapamam. Siz bana istediğiniz kadar para veriniz, ben kendi elimle bile bile bu züğürt memlekette sarfedemem.

Erzurumla iki aydır muhabere devam ediyor. Erzincan'dan, Gümüşane'den ileriye hat yapılamıyor. Sürücü küçük bir yerin postası için yedi yüz lira istiyor. Bundan kazanacağım nedir? Elli liradır. Elli liraya mukabil yedi yüz lira veremem. Karşımda dayanmış, ihtikâr yapıyor. İnşaallah bunlar çalışma neticesi yavaş, yavaş yapılacaktır. Düşününüz ki üç ay evvel vilâyatı şarkiyede hiç posta yokken bugün arzettiğim veçhile; Erzincan ve Gümüşane üzerinden giden Van - Bitlis posta hattı kalmıştır. Diyarbekir'den bu taraf bitmiştir. İnşaallah iki ay zarfında Van'a her halde bir hat yapılacaktır. Yakında Erzurum münakasası da ikmal edilecektir. Ona da son derecede çalışılıyor; ikmal edilecektir. Erzurum raptedildikten sonra Kars'a doğru vardır, oradan ilerisi gayet kolaydır.

BİR MEBUS B. — Bitlisle Diyarbekir arasında postalar teessüs etti mi?

MÜDÜRÜ UMUMİ SABRİ B. — Arzediyorum; bir taraftan Diyarbekir'e dayandı, bir taraftan da Erzincan'a geldi dayandı ve Trabzon'dan da Gümüşane'ye geldi dayandı, Sivas'dan Diyarbekir'e geldi.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Kâr ve zararı bir tüccar nazara itibara almağa mecburdur zannederim. Bir memur böyle değildir. Hidematı umumiye için, menafii millet için bir miktar parayı esirgemezdik. Bu kadar israfat yapıyoruz. Bu kadar lüzumsuz memur tâyin ediyoruz. Hele sokakları dolduran o polislere avuç dolusu para veriyoruz. Bunlara verdiğimiz paranın bir kısmını postaya verebiliriz. Şarkta cereyan eden muhaberatın büyük bir kısmı telgrafla yapılıyor, biraz mühim zannedilen muhaberat jandarmaya veriliyor, 15 - 20 gün tecbür ediyor.

Erzincan - Erzurum arasında teessüs edecek posta için bir miktar para talebi her halde mâkuldür. Kendileri demiş idiler ki bunun için para esirgemem; rica ederim, bugün şarkta cereyan eden hâdisattan tafsilâtı ile bizim günü gününe haberimiz olmamalı mıdır? Bana bir evrak havale ettiler, ben oradan bu mesuliyeti üzerime alamadım, getiremedim efendiler. Onlar bugün kim bilir hangi ellerle ve hangi günde buraya gelebilecektir. Binaenaleyh buraya sarfedilecek bir paranın bendeniz esirgeneceğini tasavvur edemiyorum. . .

MAZHAR MÜFİT B. — Niçin alıp getirmedin?

BESİM ATALAY B. — Mesuliyet var, nasıl alayım?

OSMAN FEVZİ Ef. (Erzincan) — Muhaberat ve haberler Müdür Beyin ifadesini müeyyittir, birdenbire yapılması mümkün değildir, tedricen yapılması lâzımedır. Binaenaleyh müzakere kâfidir.

RİFAT B. (Tokad) — Malûmya herkes kendine ait olanı söyler. Buranın arası Tokad - Yozgad'dan on iki gün; Sivas üzerinden on gün, Çorum üzerinden yirmi gün. Evvelce buraya mektuplar dört, dört buçuk ayda geliyorud. Bu defa da Tokad'darbu tarafa üç ay oldu, muvasalat mektubunu bugün alım ki tarihi on iki Kânunusanidir. Yani bunda bir yanlışlık vardır efendim. Mektuplar sekiz günlük bir yerden bir ayda gidip geliyor. Mütemadiyen hep böyledir (Hep öyle sesleri).

ÖMER LÜTFİ B. (Amasya) — Telgraflar muntazaman,gidip geliyor. Yalnız mektuplarda bir yanlışlık var. Sekiz günlük yoldan posta altı günde gelmeli. Eğer mütaahhit yoksa ayağı carıklı, Zonguldak'lı birisi var onu tâyin edelim. Mektupları götürüp getirsin. (Sansürde kalıyor sadaları).

POSTA VE TELGRAF MÜDÜRÜ UMUMİSİ SABRİ B. — Aramızda bir suitefehhüm oldu. Fakat rica ederim, bir ay uğraşmak ve belki de teehhür ederken tanzim etmek muvafık mıdır? Eğer Beyefendinin dediği gibi hepsi birden tatbik edilecek olursa ben hepsine birden yetişemem. Yalnız ne var? Onun için ben hem Van'da hem Erzurum da ikmali için uğraşıyorum. İhmal etmedim ki, zarureti katiye hâsıl olunca her halde mecburen beklediğim dereceyi bulmak için uğraşırım. Bugün o muamele cereyan etmektedir ve ümit ederim ki bir buçuk aya kadar o posalar da tanzim olunabilir. Beyefendiler; bunlar teferruattan ibarettir. Demin de arzettiğim gibi postalarda şey vardır.

RİFAT B. (Tokad) — Mütcahhit var.

POSTA VE TELGRAF MÜDÜRÜ UMUMİSİ SABRİ B. — Geç gelen mektubu verirsiniz takip ederim, müsebbibini tecziye ederim. Bütün mektupların hepsini takip edemem. Meselâ bakınız dün de birisi teşekkür ediyordu. İstanbul'dan on beş günde mektup aldım diyor. Gördünüz mü? on dört günde de İstanbul'dan mektup geliyor. Olabilir efendim. Verirsiniz bunları takip ederim, müsebbibini bulurum. Çünkü memurini müdafaa etmiyorum. Vazifelerini görmeyenler ıslah edilebilir efendim.

AHMET HİLMİ B. (Kayseri) — Müsaade eder misiniz? Postalarda sansür var mı?

POSTA VE TELGRAF MÜDÜRÜ UMUMİSİ SABRİ B. — Memleket dâhilinde yoktur. Sahillerde vardır. Samsun vesair sevahil tamamiyle sansürdedir.

DURSUN B. (Çorum) — Çorum'da var. Bendeniz yeni geliyorum.

MÜDÜRÜ UMUMİ SABRİ B. — Mündefi oldu, kalktı.

AHMET HİLMİ B. (Kayseri) — Bazı yerlerde zannedersem vardır.

MÜDÜRÜ UMUMİ SABRİ B. — Malûmu ihsanınız efendim bu, benim vazifem değildir. Rica ederim. Onu ait olduğu makamdan sorarsınız. Ben bugün var desem, ne için vardır? Diyeceksiniz. Benim vazifem; posta yürüsün, telgraf işlesin.

REİS — 128 nci fasıl hakkında müzakereyi kâfi görenler lûtfen el kaldırsın. Müzkere kâfi görüldü.

F.	M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif olunan	Encümence kabul edilen
129		Levazım		
	1	İcarat	19 142	19 142
	2	Tamirat ve inşaat	750	3 210
	3	Mefruşat ve kasa	250	4 847
	4	Tenvir ve teshin	14 676	14 676
	5	Kırtasiye	4 140	4 140
		Yüz yirmi dokuzuncu faslın yekûnu	38 958	46 015

RASİM B. (Sivas) — Efendim, ikinci tamirat ve inşaat maddesine dört bin liranın zammı için Heyeti Umumiyenize bir kanun gelmiştir. Dördüncü tenvir ve teshin maddesine de dört bin lira ilâve olunacaktırki bu, münakaledir efendim. 131 nci faslın beşinci tazminat maddesinden münakaledir zannederim.

REİS — Bu fasla sekiz bin lira ilâve edilecek. Faslın yekûnu (54 015) liradır. Diğer dört bin lira, tahsisatı munzamma olarak talep ediliyor. 129 ncu fasla zammı teklif edilen sekiz bin liranın dört bini münakaleki: Kanunu mahsus da elimizdedir. Heyeti Vekilenin huzuriyle, bütçe ile müzakere edeceğiz. Dört bini tahsisatı munzammadır. Evvelâ tahsisatı munzammayı reyinize arzediyorum. Dört bin lirayı tahsisatı munzamma olarak kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi. Diğer 131 nci fasıldan münakale suretiy-

le geliyor ki, faslın yekûnu (54 015) lira oluyor. Bundan ibaret olan 129 ncu fasıl hakkındaki müzakereyi kâfi görüp 130 ncu fasla geçilmesini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi.

F.	M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif olunan	Encümence kabul edilen
130		Masarifi müteneVvia		
	1	Harcırah	50 000	30 000
	2	Melbusat	6 000	6 000
	3	Müteferrika ve bendiye, prim ve memurları muhassasatı	21 156	21 156
	4	Fabrika, depo amele yevmiyesi	0	0
	5	Ücret, yevmiye	2 676	2 676
	6	Ham eşya ve devriçarh esmanı	0	0
	7	Makine ve tezgâh	0	0
	8	Pul beyiyesi	552	552
	9	Sâi ücreti	1 500	1 500
	10	Akça farkı	0	0
		Yüz otuzuncu faslın yekûnu	81 884	61 884

REİS — Bu fasıl hakkında mütalâa var mı? 131 nci fasla geçilmesini kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi.

RASİM B. (Sivas) — Bu fasıldan dokuz bin lira tenzil edilecektir. 131 nci faslın yekûnu (303 504) olacak.

F.	M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif edilen	Encümence kabul edilen
131		Posta ve işletme masarifi		
	1	Pul tab'iyesi	5 000	5 000
	2	Harç ve çanta	960	960
	3	Menzilhane ve sürücülük	273 131	273 131
	4	Posta nakliyesi	12 138	12 138
	5	Posta tazminatı	21 000	21 000
		Yüz otuz birinci faslın yekûnu	312 504	312 504

RASİM B. (Sivas) — (303 504) lira olacaktır. (Hangi fasıl? sesleri).

Yüz otuz birinci fasıl efendim. Yüz otuz birinci fasıldan dokuz bin lira badettenzil (303 504). lira olacak.

REİS — Münakaleler tenzil edildikten sonra faslın yekûnu (303 504) lira oluyor.

132 nci fasla geçilmesini kabul edenler el kaldırsın. Kabul edildi efendim.

F.	M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif edilen	Encümence kabul edilen
132		Telgraf işletme masarifi		
	1	Hututu mevcude direk esmanı ve tamiratı	35 000	31 250
	2	Hututu mevcude eşya pahası	10 000	10 000
	3	Telgraf nakliyesi	5 000	5 000
		Yüz otuz ikinci faslın yekûnu	50 000	46 250

REİS — 132 nci fasıl (46 250) liradır.

RASİM B. (Sivas) — Efendim, eşyayı fenniye alınması için bir kanunla (35 000) lira kabul etmişiz. O para bu fasla ilâve edilmemiştir. Birde beş bin liralık eşyayı fenniye için de bir madde vardır.

O halde (81 250) lira ediyor efendim.

REİS — (132) fasıl (81 250) lira oluyor. Evvelce kabul edilen kanunun zammiyle beraber bu fasıl hakkındaki müzakereyi kâfi görüp (133) ncü fasla geçilmesini kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi.

F.	M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif olunan	Encümence kabul edilen
133		Reddiyat		
	1	İadei ücurat	0	0
	2	Battal kalan pul esmanı	24	24
	3	Ecnebi posta idareleri	0	0
	4	Ecnebi telgraf idareleri	0	0
		133 ncü faslın yekûnu	24	24

REİS — (133) ncü fasıl 24 liradır, (134) ncü fasla geçilmesini kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi efendim.

F.	M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif olunan	Encümence kabul edilen
134		Cezair bahrisefit memurları maaşatı	0	0

REİS — 134 ncü fasıl sıfırdır.

F.	M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif olunan	Encümence kabul edilen
135		Seferberlik dolayısiyle fazla olarak istihdam kılınan memurin maaşatı	0	11 058
		135 nci faslın yekûnu	0	11 058

REİS — (135) nci fasıl (11 058) liradır. Mütalâa var mı? Söz alan da yok. Yüz otuz altıncı fasla geçilmesini kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi efendim.

F.	M.	Nev'i muhassasat	Hükümetçe teklif olunan	Encümence kabul edilen
136		Memurin ve müstahdeminin tahsisatı fevkalâdei şehriyesi	644 952	679 463
		136 ncı faslın yekûnu	644 952	679 463

RASİM B. (Sivas) — 136 ncı fasla bugün kabul ettiğimiz kanun mucibince (15 963) liranın ilâvesi lâzımgeliyor.

REİS — 136 ncı fasılda tahavvül var mı?

RASİM B. (Sivas) — Hayır tahavvül yoktur efendim.

KÂTİP FEYYAZ ÂLİ B. — 136 ncı fasıl 679 463 liradır.

REİS — Mütalâa var mı? bu fasıl hakkında? (Yok sesleri). Bu fasıl hakkında söz alan yok tadilname de yok binaenaleyh fasıl hakkında müzakereyi kâfi görenler lûtfen el kaldırsın (Kâfi görüldü).

Zam ve tenzilât dolayısiyle yekûnu umumiyi tesbit ediyorlar (1 374 783) lira yekûnu umumidir.

RASİM B. (Sivas) — (1 384 000) yekûnu umumidir.

REİS — Yekûnu umumiyi kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın...

Bu; müzakereyi kâfi görmek mahiyetindedir. Kabul edildi efendim.

7. — Üçüncü şubeden Muvazenei Maliye Encümenine intihap olunan âza

REİS — Üçüncü şube Muvazenei Maliye Encümeni intihabatını icra etmiş:

Ahmet Hamdi B. (Antalya) [1], Mesut B. (Karahisarı Şarki). Bu zevat intihap olunmuşlardır (Tebrik ederiz sesleri).

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Sabahleyin takdim ettiğim takrirde beyan ettiğim veçhile bendeniz Şer'iye Evkaf Kadro Encümeninde bulunuyorum. O encümen Şer'iye kadrosunu ikmal etmiştir. Fakat Evkafa ait olan kısım ikmal edilmemiştir. Arkadaşlarımızdan Abdurrahman Lâ-

[1] *Bu isimde yanlışlık vardır.*

gra 418 K E

mi Efendi ile Rüştü Bey mezunen gittiler, yerlerine reyi işari ile iki zatın intihabını istirham ederim.

RASİM B. (Sivas) — Efendim, Posta ve Telgraf Müdüriyeti Umumiyesi bütçesinin yekûnunda bir yanlışlık olmuştur.

REİS — Efendim, tensip buyurursanız yekûnu umumiyi Muvazene Encümeni iyice tetkik etsin. Muvazene Encümeni yarın ayrıca Heyeti Celilenize arzetsin. (Muvafık sesleri).

8. — Şer'iye ve Evkaf Kadro Encümenine âza intihabı

REİS — Efendim, Şer'iye ve Evkaf Kadro Endümeninden iki zat mezunen gitmişlerdir. Bunlar hidematı vataniye ile giden Lâmi Efendi ile Rüştü Beydir. Âzası azaldığından encümen ifayi vazife edemiyor. Tensip buyurursanız evvelce kabul edilen şekil mucibince Heyeti Umumiyeden iki zatı reyi âlinize arzedeyim. Evkaf Encümenine Niğde Mebusu Hilmi Efendinin intihabını kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın... Kabul edildi efendim. Esat Efendi (Aydın). Bu zatın da Evkaf Kadro Encümenine tâyinini kabul buyuranlar lûtfen el kaldırsın. Kabul edildi.

Dr. SUAT B. (Kastamonu) — Efendim, Posta ve Telgraf bütçesinin yekûnu umumisini yarın mı getirecekler?

REİS — İyice tetkik etsinler de ondan sonra zapta göre ıslah edilsin. Yarın arzederiz.

Yarın öğleden sonra bermutat içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Kapanma saati : 6 badezzeval

Posta ve Telgraf memurlarının tezyidi maaşına dair kararı kabul eden zevat:

Diyap Ağa (Dersim), Rıza B. (Muş), Bahri B. (Yozgad), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Nuri B. (Bolu), Ahmet Hilmi B. (Kayseri), Âtıf B. (Kayseri), Abdülgafur Ef. (Karesi), Besim Atalay B. (Kütahya), Reşat B. (Saruhan), Veli B. (Burdur), Neşet B. (Kângırı), Abdülgani B. (Siverek), Derviş B. (Mardin), Hamdi Namık B. (İzmit), Necip B. (Ertuğrul), Mehmet B. (Biga), Şevket B. (Sinob), Abdullah Ef. (Bolu), Mustafa Hilmi Ef. (Niğde), Mustafa Kemal Ps. (Ankara), Şerif B. (Sinob), Rifat B. (Kayseri), Mustafa Vasfi B. (Tokad), Mazhar Müfid B. (Hakkâri), Osman Fevzi Ef. (Erzincan), Hilmi B. (Ankara), Şakir B. (Ankara), Kâzım B. (Karesi), Avni B. (Saruhan), Hüseyin Avni B. (Erzurum), Esat Ef. (Aydın), Hafız Abdullah Ef. (İzmit), Ömer Lûtfi B. (Saruhan), Ahmet Muhtar B. (İstanbul), Vehbi B. (Niğde), Abdülhak Tevfik B. (Dersim), Ahmet Ferid B. (İstanbul), Rüstem B. (Oltu), Şeyh Fevzi Ef. (Erzincan), Esat B. (Lâzistan), Salâhaddin B. (Üsküdar), Fikri B. (Genç), Yusuf İzzet Ps. (Bolu), Yusuf Ziya B. (Mersin), Mustafa Lûtfi B. (Siverek), Salih Ef. (Erzurum), Rasim B. (Cebelibereket), Rifat B. (Tokad), Zamir B. (Adana), Dr. Abidin B. (Lâzistan), Dr. Refik B. (Bayazıt), Nüzhet B. (Ergani), Ali Haydar B. (Genç), Kasım B. (Muş), Ali Ulvi B. (Burdur), Halil İbrahim Ef. (İzmit), Hüseyin Avni B. (Kozan), İsmail Fazıl Ps. (Yozgad), Ömer Mümtaz B. (Ankara), Ziya Hurşit B. (Lâzistan), Dr. Fikret B. (Kozan), Muhiddin Baha B. (Bursa), Süleyman Sırrı B. (Yozgad), İsmail Remzi B. (İsparta), Ragıb B. (Kütahya), Naim Ef. (İçel), Dr. Fuad B. (Bolu), Derviş B. (Bitlis), Hamdi B. (Trabzon), Mehmet Emin B. (Ergani), İsmail Safa B. (Mersin), Nusrat Ef. (Erzurum), Mazlum Baba Ef. (Denizli), Sabit B. (Kayseri), Mehmet Şükrü B. (Karahisarı Sahib), Hakkı Hâmi B. (Sinob), Âsım B. (Erzurum), Celâl B. (Trabzon), Şabri B. (Kastamonu), Kadri Ahmet B. (Diyarıbekir), Hasan Basri B. (Karesi), Ruşen B. (Gümüşane), Ali Vâsıf B. (Genç), Hamdi B. (Amasya), Fikri Faik B. (Genç), Tevfik B. (Van).

Posta ve Telgraf memurlarının tezyidi maaşı na dair olan kararnameyi kabul etmiyen zevat:

Tufan B. (Hakkâri), Ahmet Hamdi B. (Muş), Hasan Ef. (Denizli), Rıza B. (Yozgad), Dursun B. (Çorum), Hacı Mustafa Ef. (Ankara), Yasin B. (Oltu), İsmail B. (Erzurum), Ömer Vehbi Ef. (Konya), Hacı Bekir Ef. (Konya), Hüseyin Hüsnü Ef. (Üsküdar), Âtıf Ef. (Ankara), Sami B. (İçel), Sait B. (Kânkırı), Musa Kâzım Ef. (Konya), Ahmet B. (Yozgad).

T. B. M. M. Matbaası